

The Project Gutenberg eBook of Olli Oivallinen eli "Hyvä kaikkiin kelpaa", by Emanuel Törmälä

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Olli Oivallinen eli "Hyvä kaikkiin kelpaa"

Author: Emanuel Törmälä

Release Date: January 24, 2011 [EBook #35056]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK OLLI OIVALLINEN ELI "HYVÄ KAIKKIIN KELPAA"
***

Produced by Tapio Riikonen

OLLI OIVALLINEN ELI "HYVÄ KAIKKIIN KELPAA"

Kertonut

E. T. [Emanuel Törmälä]

Tampereella,
Emil Wesander'in kirjakaupan kustannuksella.
Talousyhtiön kirjapainossa, 1886.

I.

"Oraass' on tou'on alku".

Sananlasku.

"Mikähän ei tuostakaan tulisi, kun tekisi?" puheli "Matti-suutarin" kymmenvuotias pojan-tolkki itseksensä, ja poltteli laudan-kappaletta tien ohessa.

"Mitä sinä jupiset, Olli?" kysyi samassa vanha ämmän-ääni poika-klopin takana.

Olli kääntyi puhujan puoleen, ja purskahti nauramaan.

"Sinäkö, Repekka, Resupekka siinä taaskin tiedustelet, mitä minä jupisen? Etkö sinä tiedä, että viisaalla on monta mietittävää?"

"Kuuleppas poikaa, miten vastaa!"

"Niin, kuin huudat, niin kaikukin on. Tuon laudan kappaleen suurta arvoa tuossa mietiskelin".

"Ahaa! 'Vähässä paljon seisoo'. Oletko kuullut sitä sananlaskua?"

"Olen! ja nyt juuri viimeiseksi".

"Älä ole, poika, niin kovin pisteliäs, niin neuvon, mikä siitä tulee".

"No, saamarissa, Repekka! Hyvä neuvo aikansa on kultaa kalliimpi. Älä suutu, niin saat ajaa kukkarostani tupakkia piippus täyteen".

"No, en suutukkaan; mutta 'nuoria pitää opetettamaan ja vanhoja kunnioitettamaan.' Annas tänne kukkaros!"

"Tuoss' on, ja ollaan taaskin, kuten laulussa sanotaan:"

Sana sanan synnyttää
Ystävätkin yllyttää
Toisiansa torumaan,
Tappeleen ja tuuppimaan.

Mutta piippu tupakkaa
Rauhan taaskin rakentaa,
Ystävinä istumaan.
Tuttavina tuumimaan.

"Eikös niin, Repekka?"

"Aivan niin, poikaseni! Mistäs sinä olet saanut näitä tupakeita?"

"Isäni hakkurista puhalsin. Mutta koitappas sanoa vain, niin etpä tottakiesauta saa minulta tupakkia sinä ilmaisna ikänä".

"Enhän toki sano. Mutta koska nyt tahdot tietää tuon laudan-kappaleen suurta arvoa, niin sanon sen sinulle. Minä olen, kuten tiedät, jo vanha ihminen, ja paljon maailmassa nähnyt".

"Niin olet, Repekka raiska! Olethan sinä noitakin?"

"Niin ihmiset sanovat, ja taidanpa se ollakkin. Kyllä kai. Mutta olenkos kenellekkään koskaan pahaa tehnyt? — Tuosta laudan-kappaleesta tulee pokka-pöytä. Sillä, etkös näe, se on ruumiin arkusta?"

"Herra Jesta, mitä sanot, Repekka? — Ruumiin arkusta ... ja pokka-pöytä! Mikä on pokka-pöytä?"

"Se on noita-kapine".

"Noitakapine!"

"Niin, ja kelpo kapine se onkin. Se sanoo sinulle ikäs, nimes, ajatukses, ja kaikki, mitä vain kysyt".

"No, perhana! Sen minä siitä teenkin. Mutta miten minä sen te'en?"

"Sen saat oppia Mutkalalta".

"Mikäs mies Mutkala on?"

"Paras noita tämän herran läänissä".

"Mistäs sen tiedät, jos hän on se?"

"Enkö minä sitä tiedä? — Tulikuono, joka myös on noita, on opettanut Multalan; mutta Tulikuono asuu niin kaukana, ett'et sinä häntä löydä".

"Mistäs Tulikuono oppi noitumaan?"

"Mistä ... mistä? Pitääkö minun sekin sinulle sanomaan? Mutta sama se.

Annas kukkaros tänne, että saan vieläkin panna piippuuni!"

"Puhutkos sitten kaikki tietos kohta?"

"Puhun mar!"

"No, aja nyt niin kauvan, kun kestää; mutta muista myös, että sitten, kun hullun eväät on ensin syöty, annat kukkaros minulle vuorostas".

"No, mitenkäs! 'Vuoroin vieraisilla käydään'. Nyt puhun sinulle Tulikuonosta".

"Tulikuono ja Liinaharja — Liinaharja on myöskin noita. — Niin, Tulikuono ja Liinaharja olivat töllinpoikia Kuusamosta. He kuljeksivat työn ha'ussa Kalajoella. Kerran menivät he siellä juovus-päissä kirkkomaahan mellastamaan. Tulikuono potkasi silloin hautausmaata jalallaan ja sanoi kopeudessaan:

"Nosta nurmi nuttus,
Ja maa mantereesi!"

"Ja mitenkäs kävi? Molemmat miehet viskasi paha-henki samassa yli kirkko-aidan, kauvas Junnikkalan pellolle suin päin multa. Kun siitä tointuivat, niin olivat he vallan selviä miehiä kumpanenkin".

"Mutta Tulikuono ei ottanut peljätöksensä. Hän meni takaisin kirkko-aidan tykö, ja sanoi:

"Kiitoksia kyydistä, hyvät herrat ja rouvat! Huomen-aamusta tulen takaisin, tekemään enemmän tuttavuuttanne".

"Ja menikö hän?"

"Meni aivan; mutta se olikin maksaa hänelle henkensä".

"Henkensä? Minä pelkään".

"Älä pelkää! — Tulikuonon piti mennä seuraavana aamuna Junnikkalaan riihelle; ja silloin meni hän ennen kaikkia muita riiheen, otti sieltä varstan, meni hautausmaan aidan tykö, löi varstalla aitaan niin, että jymähti, ja sanoi:

"Nouskaat laiskat riihelle jo!"

"Ja kun hän pääsi riiheen, niin oli siellä riihi-väkeä. Tulikuonoa lennätettiin seinästä seinään, ja kaikenmoisilla äänillä kuuli hän lausuttavan! 'Opi konsti ensin, käske sitten!'"

"Ja ell'ei elävät riihimiehet olisi tulleet väliin, niin olisi Tulikuonon loppu ollut käsissä".

"Tulikuono rupesi siitä hetkestä sairastelemaan, eikä kukaan voinut häntä parantaa. Mutta silloin lähti hän Lappiin, Lapin noitain luokse, ja ne paransivat hänet; opettivat myöskin Tulikuonon itsensäkkäin noitumaan".

"Ovatko Lapin noidat sitten kaikista parhaimmat?"

"Ovat, poikaseni, ovat. Ontaro oli sen noidan nimi, joka Tulikuonon paransi ja opetti. Kun Tulikuono lähestyi Lapin asuntoja, niin näki hän miehen seisovan ulkona nuotion ääressä ja paistavan poron-reittä seipään nokassa. Ja kun hän näki Tulikuonon, niin huusi hän jo pitkälle matkalle:

"Terve-tuloas, Tulikuono,
Tule, tule, miehyt huono!"

"Kun Tulikuono tuli häntä lähemmäksi, niin kysyi hän noidalta:

"Tunnetkos minun?"

"Enkö minä sinua tuntisi, kun olen jo tässä kolme päivää sua odottanut, vaikka olisi ollut monta muutakin kiirutta, ja nyt..." Ja samassa sylkäsi hän Tulikuonoa silmiin ja sanoi:

"Hokus, pokus, siliakus!"

"Katso silmillä, äläkä kroopeilla!"

Ja samassa näki Tulikuono koko lauman kaikenmoista keijukaisia tanssivan ympärillään. Hän aikoi huutaa; mutta Ontaro rauhoitti häntä, nosti kätensä keijukaisten puoleen ja sanoi:

"Palatkaa takaisin Kalajoen vaivaset!"

Ja silloin kuuli Tulikuono suuren humauksen, eikä mitään enään nähnyt. Hän vaipui maahan ja nukkui; ja kun hän heräsi, oli päivä jo laskenut. Ontaro seiso nuotion ääressä ja keitteli 'voitehia vakavia'. Mutta mitä minä kaikkia sinulle tässä juttelen? Piipunikin sammuu vain ehtimiseen".

"Puhu, Repekka-kulta! Kun olet kaikki tietos tarinoinut, niin saat sitten rauhassa löyhytellä, vaikka koko massini tyhjäksi".

"Niin, josmahan sanon sinulle vielä, miten hän Lapista palasi".

"Tulikuonoko?"

"No, kukas sitten? Tulikuono juuri; häntä minä tarkoitan. Hän, näetkös, ei tullutkaan aivan tavallista tuloa".

"No, Repekka-äitini! Mitenkä hän sitten tuli?"

"Annas mun puhua! — Eräänä päivänä oli Tulikuono sangen suruissaan. Hän oli silloin jo vallon terve. Ontaro näki Tulikuonon surun, ja kysyi, mitä hän suri".

"Mitä suren", vastasi Tulikuono, "kun en tiedä, miten muijani ja muut omaiseni nyt jaksavat. Olis jo halu heitäkin nähdä; mutta en tiedä, miten minä näin kylmällä voin lähteä matkaan. Matka minua peljättää".

"Mitäs joutavia? Pian täältä pääset, jos suostut yhteen ehtoon".

"Mihin ehtoon?" kysyi Tulikuono.

"Että annat minulle perimmäisessä kytkyessä olevan lehmän navetastasi".

"Annan kyllä, jos eheänä pääsen kotiini", vastasi Tulikuono.

"Tiedätkös, minkä tähden sitä pyydän?" kysyi Ontaro.

"En, ystäväni".

"Sentähden, että sinä kerran poikahutikkana viskasit minua puukolla reiteen".

"Missä ja milloin?"

"Olithan sinä usein ongella Katinlammessa; ja siellä sinä sen teit eräänä sunnuntaina, kirkon-aikaan".

"En minä ymmärrä".

"No, niin! Minä olin tuulispäässä, ja sinä ja sinun kumppalis sanoitte, että vanhat ihmiset sanovat lappalaisten kulkevan tuulispäässä. Ja leikkiä parantaakses sivalsit puukon tupestas, viskasit sen ilmaan, ja sanoit: jos lappalainen niin herroiksi kulkee, niin saakoon tuosta vähän viivytystä".

"Sen minä muistan".

"Puukko sattui reiteeni, ja siinä on nytkin vielä iso arpi".

"Voi kuitenkin! Teinkö minä niin pahoin sinulle?"

"Teit kyllä; mutta en minä sitä enään muistele, koska lupasit lehmän minulle. Pane nyt maata vain, niin huomenna pääset kotihisi".

"Ja tiedätkös, Olli-parka? Tulikuono pani makuulle, ja kun hän seuraavana aamuna heräsi, niin tapasi itsensä vaimonsa vierestä, kotonaan Kuusamossa".

"Ja entäs lehmä?" kysäsi Olli.

"Lehmä oli myös pois".

"Jopa merkillistä!"

"On aina! Sellaista noidat tekevät".

"Etkö sinäkin osaa samoin tehdä?"

"En, poikani, en! Mene sinä Mutkalan oppiin. Mutkala on parast'aikaa Louhussa voutina".

"Vai niin? Pitää mar lähteä, pane vielä piippuus Repekka-raukka!"

Repekka pani piippuunsa, ja lähti käymään tietänsä eteenpäin. Olli seiso ja ajatteli itseksensä kaikkea sitä, mitä oli kuullut. Viimein hänkin nosti laudan-kappaleen olallensa, ja lähti kotihinpäin käymään.

Koti-veräjällä seiso äiti-paha punasena kiukusta, ja huusi Ollille jo pitkälle matkalle:

"Missä sinä, senkin tulen kakara, siekoilet? Puuro jo jähtyy. Toiset mukulat ovat Alkulassa, eivätkä nekään osaa sieltä jo tulla syömään. Mene kohta kiiruusti hakemaan heitä".

Olli viskasi laudan-kappaleen sivuun, ja lähti aika kyytiä Alkulaan. Mutta toisten lasten leikki oli siellä niin huvittavaista, ettei Olli muistanutkaan asiaansa. Hän jäi toisten kera kisaamaan.

Mutta leikin parhaillaan ollessa nähtiin emokin, kuin kotka, joukossa liikkuvan, ja aika vitsa kourassa.

Silloin lapset hajosivat, kuin kyyhkysset, ja juosta piipertivät kotihin. Kotiin päästyä otti emo, ja piiskasi lapset kaikki järjestyksensä, ja asetti sitten syömään. Mutta Olli oli piilossa.

Olli oli kiivennyt uunille, ja piileksi siellä muurin suojassa.

Äiti käski häntä tulemaan alas; mutta ei Olli vain tullutkaan. Sitten koetti äiti houkutellessaan häntä tulemaan ruu'alle; mutta ei Olli ollut kuulevinaanakaan.

Silloin nousi emo itse uunille ja aikoi ottaa Ollin väkisellä käsiinsä. Mutta kun emo pääsi uunille, niin oli Ollikin jo silloin alhaalla. Äiti perässä lattiaan. Mutta kun hän pääsi parhaiksi alas, niin oli Olli jo taas uunilla. Mentiin sitä menoa, ja kierrettiin sitä kierrosta sitten joku kerta, niin emo uupui: hän ei enään jaksanut olla oravana Ollin kanssa, vaan istui jakkaralle ja itki.

Kun emo oli kerjinyt itkunsa itkeä, ja mielensä rauhoittaa, niin kurkisti Ollikin uunin takaa alas rakkaan imettäjänsä puoleen. Ja kun hän siten salaa tarkasteli emonsa kasvoja, niin ymmärsi hän tarkalla tajullaan, että myrsky oli ohitse, ja astui siis rauhallisesti alas, ja kävi kohta puuro-kuppiin käsiksi; eikä äitikään häntä enään häirinnyt, vaan antoi syödä vain rauhassa.

Mutta murkinan kuluttua rupesi äiti kuitenkin kyselemään Ollilta, missä hän oli viipynyt. Ja Olli-parka oli niin tyhmä, että puhui kaikki tietonsa emollensa.

Otettiin siitä sitten ja mentiin katsomaan Ollin laudan-kappaletta. Äiti sanoi siitä kohta "pyhässä yksinkertaisuudessaan" tuomionsa, että se piti poltettamaan.

"Ei mar, äitiseni!" sanoi Olli.

"Vai ei", sanoi äiti ja kävi laudan-palaseen käsiksi.

"Ei," sanot Olli.

Ja siitä syntyi taas kapina: äiti veti lautaa puolelleen, eikä Ollikaan antanut perään. Mutta viimein näki äiti kuitenkin parhaaksi leikin lisäksi sen, että kraappasi Ollia peruukkiin kiini.

"Äläs!" sanoi Olli, ja "eks' perkule hellitä!" ja niin purasi hän äitiään käsivarteen kiini.

Mutta pian huomasi Olli kuitenkin, että hän ainakin viimein tappiolle joutui, ja lähti sentähden kypälämäkeen. Mutta ei ollut äitikään hidas puoltansa pitämässä. Hän lähti Ollin perässä ja sanoi:

"Kyllä minä sun koiran-hampaas murrin, sinä paha rakki!"

Ja niin mentiin jo hyvä matka peräkanaa, kun Olli huomasi että pako kovalla maalla oli mahdotonta, ja piilottelemisen aukealla kedolla vieläkin mahdollisempi. Hän ohjasi siis askeleensa pehmeälle, vasta kynnetyille pellolle, luullen, ett'ei emo sinne viitsisi tulla perässä. Mutta emo tuli vain.

Olli koki lyhvillä säärillään kahlata, min pääsi. Mutta onnensa oli kova: hän kompastui. Ja voi kauheata! Emo oli jo taas tukassa kiini, ja nosti Ollin jalkeille; mutta ei auttaakseen Olli-raukkaa, vaan kurittaaksensa oikein äidin tavalla.

"Äiti-kulta!" rukoili Olli; mutta armon-aika oli jo Olli-paralta ohitse. Äiti oli kuuro rukouksille, painoi vain Ollin pään polviensa väliin, laski housut kinttuihin, veti pyllyn paljaaksi, ja rupesi suomimaan.

Ja kun luuli Ollin jo tarpeeksi saaneen, niin päästi hän hänen, ja se sauna ei Ollin mielestä ole vielääkään mennyt.

Kun Olli sitten veti housuja jalkaansa, niin mielti hän itsekseen tarkasti sen päivän tapauksia, ja tuli lopulta siihen päätökseen, että "hullu kaiken tietonsa puhuu". Eihän hänen olisi tarvinnut äidillensä kaikkia puhua, mitä tiesi, niin ei olisi tarvinnut selkäänsäkkään saada.

Äiti mielti myöskin itseksensä sitä, mitä pojasta viimeinkin tulisi. Ja kun isä viimeinkin ehtoolla tuli kotihin, niin kertoi äiti hänelle kaikki päivän tapaukset. Lapset olivat silloin jo levolla.

Isä mielti ja kuunteli hetken. Sitten sanoi hän lopuksi: "Pojasta tulee mies, ja kelpo mies tuleeekin. Kurita häntä rakkaudella toisten, äläkä kiivaudella. 'Oraass' on touvon alku'. Hyvä ja rehevä laiho tekee vankan viljan. Usko se!"

II.

"Lapsi kasvaa, hammas karkenee".

Sananlasku.

Vaikka Ollin äiti täytti tuomionsa tarkallensa puustavin mukaan, ja poltti Ollin pokka-pöytä aineen, niin ei itse ajatus Ollin aivoista sillä kuitenkaan palanut. Olli mielti ja mielti ajettansa yöt ja päivät, ja tulipa viimein vakavaksi päätöksessään, joka ei ollut aivan mitätön hänen ikäiselleen miehelle: hän, näettekö, päätti karata kotoansa, ja mennä ennen kerjuulle, kuin jättää niin viisasta neuvoa, kuin se, jonka Tallukka-Repekka oli hänelle antanut.

Ja eipä aikaakaan, niin jopa Ollia kaivattiin "Matti-suutarin" mökissä. Äiti itki ja voihi, ja puheli hyvää Ollista: Olli oli ollut kaikista paras lapsi, viisain, nöyrin ja hyvän-tapasin. Mutta nyt hän oli pois, eikä kukaan tiennyt, missä hän oli. Ja päälle päätteeksi oli Ollin katoamisesta jo kolmas viikko kulumassa.

Mutta antaapa nyt äidin murehtia Olli-poikaansa; emme me viihdy itkevän äidin kanssa, vaan lähdemme etsimään Ollia.

Louhun kartanossa oli paljon ihmisiä koolla eräänä sunnuntaina. Renki pirtissä leikittiin pokka-pöydän ympärillä, ja Mutkala oli mestarina joukossa. Matti-suutarin Olli oli myöskin joukossa, ja hän oli vallan hurmaantunut ilosta; sillä niin "lystiä" oli pirtissä.

Olli näki miten pokka-pöytä tanssi "sitä tuhannen tulista polskaa" niin, että ne, joiden kädet olivat pöydällä, saivat hengästyneenä ja hiki hatussa koettaa kaikin voiminsa seurata mukana.

Ja kun tanssi oli loppunut, niin käski Mutkala pöytänsä näyttämään, miten juopunut kävelee; ja voi ihmettä? Pöytä rupesi horjumaan, hoipertelemaan ja kallistelemaan kaikin puolin. Se käveli aivan niin, kuin olisi sillä ollut "nenä viidentenä jalkana".

"Perkule vieköön!" sanoi Olli, ja astui esille. "Sinulla on 'sika viitenä silmissäs;' mutta nuo kädet taitavat sen vain tehdä".

Mutkala katsahti Ollia, ja sanoi:

"Mistä sinä epäuskonen kakara olet? Pane yksin kädes pöydälle!"

Kaikki muut kädet otettiin pois pöydältä, ja Olli laski tassunsa yksinänsä siihen.

Nyt käski Mutkala pöydän sanomaan — epäuskoselle pojalle hänen ikänsä. Ja taaskin ihme! Pöytä kumarsi Ollille kymmenen kertaa.

"Tiesihän kamala mun ikäni", puheli Olli häveten epäuskoansa.

"Tietää mar se kaikki, mitä vain kysyt", vastasi Mutkala.

"Minäpä koitan", sanoi Olli. "No, hyvä piru!" sanoi hän pöydälle, "koska sinulla näyttää olevan ajatuksen voimaa, niin koetan, onko sinulla silmätkin. Sanoppas nyt, paljoko kello on?"

Pöytä lähti taas liikkeelle, ja kääntyi sille seinälle, jossa kello oli. Ja kun se tuli kelloa likelle, niin seisahtui se, ja alkoi kumarrella, ja kumarsi kaksitoista kertaa.

"Sen riivatulla silmätkin!" puheli Olli. "Mutta vieläkin koetan sinun taitoas. Sanoppas nimeni, jos tiedät".

Ja niin hän kysyi ensiksi:

"Olenko kastettu Kalleksi?"

Pöytä ei liikahtanut paikaltaan.

"Paniko pappi mun Paavoksi?"

Pöytä ei liikahtanut vain.

"Niin, mutta Matiksi mamma mua sanoo. Eikös niin?" liverteli Olli.

Mutta pöytä oli viisas, eikä antanut pettää itseään.

"Mutta Kustaa mä kuitenkin olen", puheli Olli vielä, mutta pöytä oli vaan liikkumata.

"No, olenko Olli sitten?" kysyi Olli viimein, ja pöytä ei pysynyt enään rauhassa, vaan kumarsi kohta sangen syvään Ollille.

Ja nyt oli Olli varma siitä, että pöydässä oli henki ja ymmärrys. Ja hän rupesi puhelemaan Mutkalle miten hän sen keinon ja konstin voisi saada.

"Niin, poikani!" sanoi Mutkala. "Konsti maksaa rahaa; eikä se olekkaan enään konsti, kun sen kerran taitaa. Tuon suuren ruoka-pöydänkin panen minä tanssimaan".

"Oh, heikkarissa!" kuului silloin useampain suusta.

Mutta Mutkala oli luja puolestaan, ja sanoi, että he saisivat hypätä pöydälle istumaan, ja hän sen panee sittenkin tanssimaan.

"Mitä pannaan vetoon?" sanoi joku joukosta.

"Halstooppi rommia", sanoi Mutkala, varmana voitostaan.

Ja nyt rupesi Mutkala toimeen. Hän meni kamariinsa ja palasi sieltä hetken perästä kraapien tukkaansa ja höpisten jotakin suupielestänsä. Samassa tuntui myös väkevä tulikiven haju kaikkein läsnä olevain haju-reikiin tunkevan.

Mutkala siveli pöytää, hieroi ja lämmitteli sitä kämmenillänsä, ja kraapasi aina ajan takaa korvansa ta'ustaa. Apulaiset hieroivat myöskin pöytää. Ja katsokaas ihmettä! Suuri väen-pöytä rupesi liikkumaan.

"Hypätkää nyt päälle, jos tahdotte mukana tanssia", sanoi Mutkala.

Ja silloin hyppäsi aika joukko miehiä pöydälle.

"Nouse pyörimään!" komensi Mutkala henkiinsä herännyttä pöytää.

Pöytä totteli, ja rupesi natisten ja präiskien kohoumaan yhdelle jalalle, kuin karhu.

Mutta pöydällä oli kuitenkin liiaksi painoa. Kun se pääsi juuri paikoilleen pystyyn, niin katkesi siltä jalka, ja kaikki meni nurin. Mukkelis-makkelia makasi siinä miehet nyt, kuin sikain raasima kumina-maa. Siinäkö sitä sitten naurettiin ja rähistiin, kuin harakat rikka-kasassa.

Mutta Mutkala kaikista iloisin sittenkin oli, sillä hän oli voittanut pullon rommia. Iloissaan otti hän Ollin kanssansa kamariin ja aikoi siellä neuvoa Ollille koko konstinsa. Muut saivat mennä mikä minnekin siksi, kunnes rommi pullo kerittiin saada haetuksi "handelsmannista", joka salakähmää kävi kauppaa pyhänä ja arkina juoma-tavaroillakin.

Kun Mutkala ja Olli olivat tulleet kahden-kesken, niin kysyi Mutkala:

"Voitko sinä mitään maksaa minulle, jos opetan sinulle konstin?"

"En; mutta luvata kuitenkin voin", vastasi Olli rohkeasti.

"Niin, niin! Eikä lupa taloa hävitä. Mitäs lupaat?" kysyi Mutkala.

"Mitäs vaadit?" kysyi Olli. "Tyydytkö, jos lupaan sulle halsikan viinaa?"

"En. — Mutta jos rommia lupaat, niin 'se on eri asia, eri papin asia', vastasi Mutkala.

"Olkoon menneeksi!" vastasi Olli.

"Ja 'niinpä niinkin, perhana vieköön!' Minä teen sinut mestariksi".

Ja niin sanottuaan otti Mutkala vanhoja rikki-tikkuja arkkunsa pohjalta, ja näytti niitä Ollille.

"Näillä kierotaan kädet ensin, ja näissä on se voima, joka panee pöytään hengen. Mutta että se tottelee sinua, niin pitää sinun kraapimaan tukkaas, ja eritenkin niskatukkaa: siellä on herruus ja valta. Ja lopuksi, että sinä saat sitte ymmärryksen, pitää sinun osata seuraavat läksyt:"

Ensimmäinen läksy:

Paha silmäsiä vastaan:

Yks', kaks', viis-kaks',
Paha silmä pliiskaks'!

Toinen läksy:

Panettelijoita vastaan:

Yks', kaks', kuus'-kaks',
Paha kieli nuuskaks'!

Kolmas läksy:

Epäilijöitä vastaan

Yks', kaks', kaks'-kaks',
Epä-usko rasvaks'!

"Ja että sitten osaat ja voit saada varmat vastaukset kaikkiin kysymyksiis, niin pitää sinun vieläkin osata seuraavat läksyt:"

Laskuopin läksy: Annas, tannas, hevonen, lammas, kirves, piilu, ja Yks', kaks', kahdeksaa, rau'an haava yhdeksää; minä toivon viittätoista, taitaa tulla kuukintoista.

Kieliopin läksy:

Finkuna poika ja poika takanikke;
Ei saade kulta ja minä sanon ikke.
Vas vintturikudei, hiipanaskana kokkaa.
Toskate vara potensuu o soscavi altijöra; ja:
Jaa, jaa jaksa laaka motoosaa, huru stilla ja vara
Pöksöna, intte komias ja kom port, va tu taala helter.

Maatieteen läksy:

Maa suuri ja avara,
Täynnä paljon tavaraa:
Virtoja ja järviä,
Tähtiä ja pilviä.

Rakkauden läksy:

Pääni on mun kipiä,
Ja sydämmeni on siukka,
Tules kultani likemmä,
Ja halaa pikku hiukka!

"Ja enempää et sinä suinkaan käsitäkään!"

"En, veli kulta saanut vielä puolta siitäkään päähäni, mitä neuvoit", saneli Olli alakuloisena. "Voi hemmetti, jos osaisin edes kirjoittaakkaan!"

"Opetan minä senkin sinulle, jos mieles tekee", vastasi Mutkala.

"Opetä, veli-kulta!"

Ja tiedättekö mitä? Mutkala kirjotti Ollille edellä olevat läksyt, ja vieläpä aakkosetkin, joista hän sai vähitellen itse oppia lukemaan kirjoitusta, ja vieläpä kirjottamaankin.

Ja kun Olli lähti myöhemmin ehtoolla Louhun kartanosta, niin oli hänellä kokonainen käärö vanhoja retu-papereita ja pieni lyijykynän-pätkä plakkarissa. Mutkala oli ne antanut hänelle ja kaikki sillä toivolla, että Olli vielä kerran hänelle tuopi rommi-pullon.

Mutta minä kuiskasen vain sivumennen, ettei Olli ole vielä tänäkään päivänä vienyt Mutkalalle lupaamaansa rommi-pulloa; enkä luule, että viepi vastakaan. Mutta olkoon se Ollin oma asia; tahdommepä vain vaania hänen jälkiänsä, mihin hän nyt lähtee.

Olli meni menojaan paperineen ja pännineen aina etemmäksi kotoansa. Maailmalla tahtoi hän saada

rauhassa oppia kirjoitustaan, eikä äiti-muorin terävän nokan alla.

Tapaamme hänet siellä taas jonkun ajan perästä yhdessä toisten poika-lorttien kanssa. Ja siinäpä rupesi tulemaan tora, ja tulikihan se siitä.

Eräs paha Paltamon poika teki Ollille kiusaa, repeli Ollin papereita ja tukisteli häntä. Ollia harmitti kyllä, mutta ei uskaltanut yrittää pahantekijää rankasemaan, vaikka se oli häntä pienempi. Ollilta pääsi sen sijaan haikia itku.

"Voi, sinua hupsun-kenkä; voi, sinua lehmän-kenkä! Onko sinulla jänis housuissas?" pilkkasivat toiset pojat. — "Ota vastaan; anna selkään sitä saakelia, äläkä itke".

Eikä Olli ollutkaan kuuro. Hän malttoi mielensä, kuunteli ja sydämensä palpatti, kuin haavan-lehti.

"Niin anna selkään!" pilkkasi paltamolainen, ja nyhjäsi Ollia vieläkin paremmin tukasta.

"No, en tätäkään kärsiä voi", sanoi Olli, kävi käsiksi pilkkaajaansa, ensin kylläkin pehmeästi, ikään kuin katuen yritystään, ja toivoen päästä koko leikistä, jota hän ei ennestään tuntenut.

Mutta mikäs enään auttoi? Paltamolainen ei hellittänyt häntä, vaan veti Ollin kerrallaan kumoon lattiaan. Ja siinä he nyt kierivät päällekkäin, jauhaen toinen toistaan tukasta.

Ja mitä enemmän leikkiä kesti, niin sitä enemmän kasvoi Oliinkin rohkeus. Hänestä tuntui hauskalta, saada kerrankin vetää toista tukasta.

Ja "hei heikkarissa, sinä perhanan paltamolainen!" kiljasi hän ja vänttäsi vastustajansa allensa. "Tahdotko tästä lähtein antaa mun olla rauhassa?"

"En pelkää, vaikk'en piisaakkan", puhisi paltamolainen Ollin alla.

"Pidä puoles, paltamolainen, älä anna perään, Olli!" ylyttivät toiset.

"Voi, tervattu, kun pääsisin vielä kerran ylös täältä!" ähkyi paltamolainen.

"Pääset, jos rukoilet", vastasi Olli.

"En rukoile, vaikka meniskin henki ja kengät", kiukutteli paltamolainen.

"Paisu palmu painon alla", pilkkasivat toiset. "Nouse ylös, mitäs siellä toisen alla viitsit maata?"

Mutta Olli puserteli paltamolaista siksi, että hänen täytyi rukoilla.

"Minä rukoilen", sanoi hän.

"Kuinkas rukoilet?" kysyi Olli.

"Päästä minut ylös!"

"Rukoile paremmin!"

"Päästä Olli-kulta minä ylös!"

"Vieläkin paremmin!"

"Olli-kulta, hyvä Olli, rakas Olli, sinä viisas ja väkevä Olli, päästä minä ylös!"

"No, niin. 'Ei nöyrän kaulaa katkaista'. Mutta lupaatkos, ett'et enään koskaan käy päälleni?"

"Minä lupaan".

"Vannotkos myöskin?"

"Minä lupaan ja minä vannon, ett'en 'sinä kuuna kullan valkeana', käsilläni kajoo sinuun, Olli!"

"Niinpä siis: 'nouse ylös ja valvo', muutoin on selkäsaunas aina valmis", sanoi Olli ja hellitti kyntensä "Paltamon pahan pojan niskasta".

Ja siitä leikistä sai Olli sellaisen opetuksen, ett'ei hän sitä koskaan unhoittanut. Jos tuli joskus tarve, niin oli hän valmis nyrkillä ratkaisemaan asiansa, vaikka kenenki kanssa. Kerskaton puheli hän silloin: Lapsi kasvaa, hammas karkenee; en minä pelkää ketään.

Monta asiaa olisi vielä tältä Ollin karku-reisulta puhuttavana, vaan koska ne eivät ole erittäin merkillisimpiä, kuin muittenkaan miero-poikain asiat; ja kosk'ei Ollin pokka-pöydästäkään tullut mitään,

niin emme viitsi joutavilla asioilla venyttää aikaamme, vaan kiirehdimme pää-seikkoja tarkastamaan.

III.

"Kylä-hyvä jättäminen, koti-huono muistaminen".

Sananlasku.

Ollin äiti itki itkemistään sillä ajalla, kun Ollilla oli hauska maailmalla. Emo-paha kyseli ja tiedusteli kaikilta, joita tapasi, josko olivat nähneet hänen poikaansa. Kirkolla kyseli hän kirkkoväeltä; ja jopa onnistui hänen saada eräänä pyhänä jotenkin tarkat tiedot Ollin ölo-paikasta. Silloin ei äiti-raiskalla ollut enään aikaa viivytellä, vaan hän lähtee etsimään kadonnuttansa. Naapurein kāskee hän sanoa "kiveen-kovaan", ukollensa, ett'ei hän saa lähteä kotoa lasten luota ennen, kuin hän tulee takaisin.

Ja "Matti-suutarin" täytyi totella "puntiin ja prikkun" rakkaan "maman ortelia", vaikka olikin luvannut Mäkelään sillä viikolla neulomaan. Hän istui pienoisten kanssa ja odotteli, kun "hepo kesää" rakastensa palajamista.

Mutta "mamma" etsei poikaansa, ja höpisi itseksensä: "'etsikää, niin te löydätte'; niin pitää minunkin".

Ja olisittepahan ollut näkemässä sitä pitkää naamaa, jolla Olli katseli äitiään, kun tapasivat toisensa, niin naurasittepa luulen vieläkin.

Olli oli juuri parhaillaan aikamoisessa tappelun-nujussa "kylän kakarain" kanssa, kun äiti ilmestyi paikalle juuri, kuin "pilvistä pudonnut", ja kraappasi Ollia tukasta kiini, ja sanoi:

"Kyllä minä sinut opetan! Vai olet sinä oppinut jo tappelemaankin. Mutta nyt siitä tulikin loppu!"

"Niin mar! On se, näen, 'herra herrallakin, ja vaivasellakin Jumala'. Joll'et nyt olisi, äiti, tullut, niin olisin minä nuot penikat opettanut".

"Täss'ei haukuta enään. Nyt saat marssia paha sikiö! Me olemme murehtineet sinua jo kylläksi kauvan, ja etsineet turhaan. Mutta nyt sinut viimeinkin löysin".

"Mitäs te minua etsitte? Elänhän ininä täälläkin!"

"Elät. — Mutta nyt marssitaan!"

Ja niin sanoen ravisteli emo rakasta poikaansa kauluksesta vielä kerran, ja antoipa pienen potkasunkin kaupan päällisiksi.

Mentiin sitten sitä menoa hiljaisina ja "nurpolla nenin". Silloin alkoi Ollikin muistaa kotiansa, ja häntä värisytti, kun hän ajatteli, että hänen täytyi palata hauskaasta elämästään maailmalla äidin "kurin alle" kotihin.

"Enköhän vieläkin pääsisi tuosta saakelin tontusta?" arveli hän ajatuksissaan itseksensä. "Yö-paikassa pitää minun koettaa pakoa taaskin".

Ja äiti ajatteli vuorostaan itseksensä, miten hän voisi varmasti saada pojan kotihin, ett'ei se vain pääsisi häneltä.

Ja niin ajatellen kumpikin omia ajatuksiaan kuljettiin yhä edelleen, kunnes äiti viimein poikkesi erääseen taloon, ja sanoi pojalleen, että he jäävät nyt yöksi taloon.

"Suokoon Jumala sinulle hyvän onnen, mammaseni!" ajatteli Olli. "Mutta pidä sinä, Olli, varas!"

Tultiin taloon, haukattiin vähän vieraanvaraisen emännän tarjoamaa ehtoollista, ja ruvettiin levolle. Äiti pani penkille pitkäksensä, kenkä-rajat pään-alaisenaan. Olli paneusi samoin penkille äidin jalkapuoleen, ja mykersi lakki-räysänsä päänsä-alaiseksi.

Maattiin siinä hetkinen, niin jopa Olli huomasi miten mamma valui hiljallensa yhä likemmä häntä, ja kierteli jalkansa hänen jalkainsa ympäri.

"Nyt se luuli minun nukkuvan, ja peljäten itsekin nukkuvansa, tekee hän tuon tepposen minulle", ajatteli Olli. Mutta viisas kun olikin, niin oli hän unesta havahtavinaan, ja sanoi silmiään hieroen:

"Mitä te äiti potkritte? herätitte minun juuri kauniista unestani".

"Mitä sinä uneksuit?"

"Uneksuin juuri, miten te kampassitte päätäni, ja miten pienet sisareni söivät puuroa ja kirnu-piimää, ja minun piti myöskin juuri päästä puuroon käsiksi".

"Vai niin!" virkkoi äiti, ja oli muuttavinaan itseään ylemmä, vaikka sittenkin piti jalkansa Ollin jalvoissa kiini.

Maattiin taas hetkinen, niin jopa mamma nukkui.

"Nyt, jos milloinkaan", ajatteli Olli, ja rupesi pelaamaan jalkojaan irti äidin jaloista. Hän saikin jalkansa irti ja laskeusi hiljaa lattiaan.

Mutta voi hirmuista! Äiti heräsi, ja havahti ylös; ja paikalla taas Ollin kaulukseen kiini.

"Sinä kelvoton kakara! Mitä sinä ajattelet? Tuumailenko karata?"

"Voi tuota äitiä, kun on hupsu! Unta minä nä'in. Olin taaskin rakkaassa kodissani, ja nä'in, miten me kisasimme kotikartanolla, ja sinä tuuppasit minua niskaan, ja siitä luultavasti se tuli, että minä putosin tästä lattiaan", puolusteli Olli itseänsä.

"Niin kai!" sanoi äiti. "Mutta minä nä'in myöskin unta; ja se oli sellaista, että sinä olit karkaavinas; mutta minä sain tukastas kiini juuri, kuin olit päästä ulos!"

Ja niin sanottuaan meni äiti, ja pani pitkälleen kynnykselle poikittaisin, ett'ei suinkaan enään tarvinnut peljätä pojan pakenevan.

"Niin", sanoi Olli, ja paneusi penkille jälleen. "Luuste koira unta näkee, niin tekin äiti-parka. Te luulette minun aikovan karata".

Mutta äiti ei vastannut enään mitään, vaan nukkui rauhassa aamuun asti. Olli-raiska väenteli itseään, eikä saanut unta juuri sanottavasti. Häntä vaivasi ajatus, miten päästä äidistään. Mutta hänen täytyi tyytyä kohtaloonsa.

Tulipa sitten aamu, ja lähdettiin taaskin liikkeelle. Kuljetaan teitä, jos jonkinlaisia. Tuleepa siinä jo paikka yli pääsemätön. Vesi oli noussut viimeisten sadetten vuoksi, ja vienyt sillan mennessään.

"Kyllä me tästä pääsemme", sanoi Olli ja rupesi paikoilleen jäänyttä käsipuuta myöten ryömimään yli.

"Älä mene hukuttamaan itseäs!"

"Ole joutavia!" vastasi Olli, ja ryömi yhä edellensä.

"No, olet sinä se veitikka!" pauhasi äiti peloissansa. "Pitääkö minun taaskin tarttua takkis kaulukseen?"

"Tartu vain, jos yletyt", ilkkui Olli, luullen olevansa jo niin etäällä, ett'ei äiti muka ylettyisi häneen.

Mutta poika-paha pettyi taaskin. Äiti kaappasi häntä sormesta kiini, ja sanoi:

"Kyllä minä sinut opetan!"

"Älä hitolla!" pääsi Ollilta silloin.

"Tuletkos takaisin, ryökäle?" sanoi äiti, ja rupesi vetämään häntä takaisin.

"Empä, perkule, tulekkaan!" sanoi Olli, ja tempasi jalkansa sellaisella voimalla, että se heltyikin äidin käsistä, mutta millä seurauksella?

Poika-raukka muljahti suin-päin veteen, ja painui sinne.

Äiti rupesi huutamaan ja poraamaan. Ja kaikeksi onneksi tulikin samassa eräs mies hevoisella, aikeessa hänkin ylitse.

"Äiti-kulta!" sopersi Olli ja nosti päätänsä veden pinnalle.

Mutta samassa tarttui vahva miehen käsi hänen tukkaansa ja veti hänet ylös. Olli oli siis pelastettu vaarasta.

Äiti kiitteli, min' jaksoi pelastajaa; mutta Olli mutisi itseksensä:

"Kotiin nyt ainakin vain pitää!"

Ja niin hänen kävikin. Äiti sai apuun tulleen miehen avulla sen verran lautoja puron yli, että jalkamiehet pääsivät ylitse. Ja siitä piti Ollinkin vain käydä ylitse.

Kun olivat ylitse päässeet, niin kiitteli äiti vieläkin auttajaa, mutta Ollille oli se mahdotonta. Hän ei pitänyt sitä minään kiitosta ansaitsevana, että hän oli hukkumasta estetty; vaikka vaaran aikana olikin parkaissut "äiti-kulta!"

Mentiin taas sitä menoa, hyvää kyytiä eteen päin. Jopa tultiin tuttaviiin seutuihin. Kirkon torni rupesi jo näkymään. Silloin sai Olli puhe-voimansa jälleen:

"Jopa tullaan tuttaviin tienoihin taaskin!" oli hän iloitsevinansa.

Äiti ei puhunut mitään, vaan ajatteli sen sijaan sitä enemmän. Hän ajatteli, että kun hän kerran saa Oliin oman katon alle, niin hän kyllä ottaa karku-halut häneltä. Ja "papan" pitää häntä auttaa siinä hyvässä aikeessa.

Mutta olipa Ollillakin ajatuksensa. Hän ei uskaltanut enään ajatella karkaamista; mutta ajatteli sen sijaan "ketun kenkiä", joilla hän osaisi vanhempiaan miellyttää, ett'eivät ne kostaisi hänelle töistänsä. Ja Olli rupesikin livertelemään äidillensä kaikellaisia sukkeluuksia.

"Jopa koti-kultanen näkyy", sanoi hän hetken perästä.

"Onko se nyt kultanen, vaikka et vain tahtonut sinne enään tulla?"

"Äiti-kulta, minä olin 'pilattu'".

"Kuka sinut oli pilannut?"

"Tallukka-Repekka pani ensin alkuun, ja Mutkala sen sitten vasta oikein kunnialla kruunasi".

"No, miten sinä tunsit itses pilatuksi?" kysyi äiti hetken perästä.

"Siten, ett'en halunnut laisinkaan kotihin", vastasi Olli.

"Ja voi, voi, rakas äiti, kun sinutkin peräti unhoitin. Rukoileppas 'Matti-pappaa', ett'ei hän rankaise minua. — Ethän sinäkään minua lyö?"

"Läpi-liipattu lurjus", ajatteli äiti. "Nyt vääntää hän vitsaa kädestäni; mutta en mar minä sitä hevillä anna", ja niin ei hän vastannut mitään Ollin kysymyksiin.

Mutta Olli ei antanut perään. Hän teki itsensä vieläkin nöyremmäksi.

"Äiti-kulta! Enkö minä ole sinun oma kohtus-poika? Etkös minua kantanut sydämmes alla? Raskitko minua rangaista? Soisitko minun kuolevan? — Et suinkaan, mamma-kulta! Näenhän sen jo sun kauniista silmistäskin, ett'et sinä ole minulle vihainen. Ja entäs sinun korea suus sitten? Eihän sekään osoita kovuutta katuvalle". Ja niin liverteli Olli aikansa, kunnes sai voiton. Olli-paha oli koskettanut äidin hellimpiä tunteita, ja se teki taikoja: äiti heltyi itkemään, ja sanoi nyyhkien:

"Minä annan sinulle anteeksi kaikki, enkä anna isänekään sua rangaista".

"Tiesinhän sen, äiti-kulta", sanoi Olli ja löi käsivartensa äidin kaulan ympäri. "Poika-nulikka voitti taaskin".

"Voitit kyllä; mutta rupea nyt tästä lähtein ihmiseksi, muutoin ei sinusta tule edes 'kolmen koiran ruokkijata', puheli äiti.

"Rupean niinkin", vakuutti Olli.

Mutta tultiinpa viimein kotihin. Siellä oli uusi tili vielä edessä. "Matti-pappa" istui ikkunan ääressä ja näki kaivattujen lähestyvän kotia. Hän varustausi arvokkaaseen asemaan perä-penkille, piippu-nysä suussa ja suutari-hihnansa oikeassa kädessään; ja muutoin hyvin totisen ja kireän näköisenä.

Emo astui edellä pirttiin ja Olli perässä. Kunnioituksesta, katumuksesta ja pelvosta jäi Olli seisomaan ovipieleen, silmät luotuina lattiaan.

"Moskula, nosta silmäs ylös!" sanoi taatta ynseästi.

Olli totteli käskyä; mutta ei voinut katsoa isää silmiin.

"Luulen sinun seisovan siinä, kuin 'hunsvotin Jumalan edessä'. Mitäs olet tehnyt?" nuhteli isä häntä.

Viimeinkin sai Olli taas suunsa auki. Hän vilkasi isää silmiin, ja sanoi rohkeasti:

"Isä, minä olen syntä tehnyt sinun edessä ja äitiä vastaan, enkä ole enään mahdollinen pojaksenne kutsuttaa".

"Veitikka!" sanoi isä, eikä tahtonut voida nauruansa pitää.

Hetken kuluttua jatkoi isä:

"Mikä sinun suuhus ne sanat toi?"

"Katumus ja usko sinun laupeutes", vastasi Olli rohkeasti.

"Mutta sinun uskos petti sinut", vastasi isä ja heilautti hihnaansa.

"Mutta Raamatussa sanotaan: sinun uskos vapahti sinut", intti Olli.

"Opetatko sinä, nassikka, minulle Raamattua?" sanoi isä, ja nousi kiivaasti istuimeltaan.

Ja nyt olisi Olli saanut tuntea isällistä kuritusta, ell'ei äiti olisi päässyt väliin. Äiti syöksyi, kuin penikkansa puolesta painiva karhu isään kiini ja sanoi jäykästi:

"Matti! Minä olen luvannut rukoilla Ollin edestä: ja minä sanon: sinä et saa kättäs kajota poikaan!"

"Hah?" sanoi suutari hämillään, ja vetäysi häpeillään takaisin paikoillensa penkille. Ja pitempää jupakkaa ei asiasta tullut. Äiti oli osoittanut arvollisen asemansa perheessä, ja rakentanut rauhan sillä vallalla, joka hänellä oli isän pehmeiden tähden ollut ainakin kotona ja kylässä. Kylässä joskus naurettiin sitä, ett'ei Matti-suutarilla ollut valtaa enemmän kuin "Kinnusen lehmällä, jonka hän joko piti tai tappoi".

Mutta ei sitä tarvinnut Matin koskaan katua; ei nytkään siis.

Matti ei sen tähden puhunut nytkään sen enempää, kuin sanoi hetken kuluttua, että hänen piti lähteä kylään neulomaan, johon ei mammallakaan ollut mitään estettä nyt enään, kun oli itse tullut kerran kotihin ja kaikki oli hyvin.

Ollaampas nyt sitten taas paikoillaan. Olli perehtyi taas olemaan entisellään, ja unhoitti vähitellen vapautensa kylässä ja maailmalla; enkä minäkään parempaa hänelle voi toivoa.

IV.

"Siinä Matti, missä muutkin miehet".

Sananlasku.

Elettiinpä Matti-suutarilla taas rauhassa aikoja joitakuuta, niin pälkähti Ollin päähän ruveta näyttämään suurta oppiansa taatallensa. Hän kaivoi liivinsä plakkarista lyijykynänsä, ja piirsi sillä isänsä vasta-uudesta höylättyyn suutari-lautaan kaikenmoisia variksen-varpaita.

Isä katseli pojan peliä hetkisen, sitten pani hän prillit nenällensä, kuten oli tapansa aina kirjaa lukiessa, — sivu-mennen sanottuna, ukko oli huono lukija —, otti sitten suutari-laudan pojaltaan, ja sanoi:

"Taidathan, luulen, kirjoittaakin".

"Taidan niinkin", vastasi Olli.

"No, sittepä kelpaa", sanoi isä hyvillensä. "Saat kirjoittaa minulle rätinkejä, ett'ei tarvitse aina suu sanalla julistaa saataviansa".

"On mar se hauskaa", tuumaili Olli. "Paperi-lippu puhuu, ja mies on itse vaiti, kuin seinä".

"Vaikkapa ei juuri niinkään, niin on se vähän herramaista kuitenkin", vastasi taatta.

Siihen loppui taas pakina sillä kerralla. Isä istui ja neuloi, ja Olli oli myöskin oppinut jo kuromaan kenkäräjoja. He olivat siis yhdessä työn toimessa. Ja se oli taas oikein.

Mutta sen mukaan, kuin Ollille tuli vuosia, tuli hänelle taitoakin. Isä ja poika seurasivat yhdessä pitäjällä neulomassa, ja siitä ilosta Olli paljon piti. Vanha vapautensa halu syttyi hänessä jälleen, ja sen tähden olisi hän neulonut, vaikka aina pitäjällä.

Pitäjällä sai hän tilaisuuden kaikenmoisiin juoniin ja vehkeisiin. Kerronpa tässä muutamia hänen sankari-töistään.

Ehtoisin oli kylän poikasilla tapana tulla kokoon johonkin taloon, ja siinäköös sitä sitten myllättiin, ja peuhattiin, painia lyötiin, "kissan häntää" vedettiin, sokkosilla oltiin, ja "kiiskiä ongittiin"; ja Olli oli heistä aina paras, vaikka oli usein pienin ja vähä-väkisin kasvultansa.

Oltiinpa Ojalassa eräänä ehtoona koolla. Sokkos-leikki kävi hyvin laatuun; mutta "kissan-hännän" vedossa ei Ollia luonnistanut, hän kun oli heikko voimiltaan. Koko poika-laumassa ei ollut yhtään, jolle hän olisi piisannut.

"Mutta", sanoi Olli, "pannaanpas 'kissa kenkään', niin siinä minä ainakin olen vertaisenne, ell'en parempikin".

Ja niin ruvettiin siihen leikkiin, pihalta tuotiin korento ja pantiin kahden tuolin päälle; sitten pantiin kummallekin tuolille neljä tikkua, ja niin pojat korennolle kukin vuorostaan, jalat ristissä ja kepakka kourassa. Siinä piti sitten ilman putoamata kepakolla pudottaa kaikki neljä tikkua lattiaan. Siinä se konsti kaikkine kankeuksinensa.

Pojat koettivat kukin vuoroansa, ja putoilivat, kuin tallukat aina lattiaan, toisille isoksi iloksi.

Mutta kun Olli nousi korennolle, niin teki hän temppunsa hyvin; ja se harmitti toisia.

"Osaatkos 'kiiskiä onkia?'" kysyivät useat heistä.

"Kumpahan koitetaan", vastasi Olli.

Ja niin ruvettiin siihen leikkiin. Olli ei ollut sitä ennen nähnyt, ja sen tähden täytyi toisten tehdä se ensin.

Leikki oli seuraava: ensin vuolttiin kaksi terävää puikkoa, sitten otettiin vähäinen paperin pala ja asetettiin se seinästä niin etäälle, kuin kukin oli pitkä. Sitten meni kiisken onkija seinän viereen, kävi siinä kontillensa, puikot käsissä, joilla hän kannatti ruumistansa. Varpaillaan ja puikkojen nojalla piti hänen sitten ryömiä niin pitkälle, että ylettyi ottamaan suuhunsa edellä mainitun paperin palan. Onkijan ryömiessä kysytään: mihis mies menee? johon hän vastaa: kiiskiä onkimaan. Sama kysymys tehdään kolme kertaa, ja vastaus samoin. Kolmannella kerralla lisätään sitten: entäs jos hukut?

Nyt on vaikein temppu edessä. Onkijan pitää kannattaa koko ojennettu ruumiinsa varvasten ja ainoasti yhden puikon varalla, ja toisella puikolla raapimaan korvallistaan, ja sanoman: ei tiän piän aikana ainakaan.

Niin tehtiin nytkin, ja moni kokenutkin onkija "hukkui", kuten sanottiin, kun joku meni konstissa nenällensä.

Ottipa Olli sitten myöskin puikot, ja rupesi yrittämään; mutta ei tahtonut onnistua. Mutta kun hän koetti kolmannen kerran, ja kysyttiin: mihis mies menee, niin vastasi Olli:

"Ei se sinuun kuulu".

"Kuules poikaa", sanoivat toiset.

Mutta leikin tavan mukaan, piti hänen kuitenkin vastaaman viimeiseen kysymykseen: kiiskiä onkimaan.

"Entäs, jos hukut", sanottiin taas.

Silloin antoi Olli vastauksen:

"Syö susi unen-näkijä,
Tapa tauti lappalainen!"

ja teki temppuja puhtaasti. Ja nyt oli mies kuin muutkin.

Otettiin siinä sitten vielä monta muuta leikkiä, "lantti povelta", "lantti lattian-ra'osta" j.n.e., joita ei tarvitse selittää, koska ne luultavasti ovat tunnettuja.

Mutta viimein esitti joku veitikas joukosta "karhun kaatamista", ja sitä ei Olli myöskään ennen ollut nähnyt, ja tahtoi siis senkin oppia. Mutta oppia ei hänelle luvattu, ett'ei hän itse ruvennut kohta kaatajaksi.

Olli myöntyi siihenkin, suuressa opin halussaan.

Karhuksi pantiin, kuten asia vaatii, isoin poika joukosta. Karhu käy kontillensa, ja toiset sitovat sen jalat yhteen, samoin kädet. Sitten pitää kaatajan tunkea toisen jalkansa karhun sidottujen jalkojen väliin ja toisen jalkansa karhun sidottujen käten välitse, ja sitten pistää päänsä karhun vatsan alle. Ja niin on esi-temppu valmis. Sitten seuraa kaataminen. Ja sitä ei tiedä, eikä usko muut, kuin ne, jotka ovat olleet mokomassa "karhun kaadossa", miten jälkimmäinen temppu on vaikea ja naurettava. Karhu keikautetaan, nimittäin, kumoon, ja kaataja-parka jääpi, kuin joku kerä kyttyrään karhun raajoihin sekoitettuna j.n.e. Ja siitä ei auta muu, kuin armo.

Niin kävi Olli-parankin nyt. Hänen täytyi rukoilla ennen, kuin pääsi valloillensa kiipelistään.

"Meni lempo enään 'karhua kaatamaan'", sanoi hän kuin pääsi ylös. "Ennen vaihetan, vaikka korvapuusteja kanssanne, kuin menen tuohon leikkiin enään".

"Tulee senkin leikin vuoro vielä, kunhan odotat", sanoivat toiset.

"No, sitä minä odotan", vastasi Olli.

Kisattiimpa siinä vielä joitakuuta kisoja, niin jopa tuli "korvapuustin vaihtaminen" eteen.

"Tahdotkos vaihtaa minun kanssani aluksi?" kysyi rotevin poika joukosta.

"Pääs on liian pitkässä varressa", vastasi Olli.

"No, minun sitten?" sanoi joku toinen, vähän pienempi.

"Ei vielä juuri sinunkaan mittas täytä; mutta koska näytätte pitävän minua pilkkananne, niin tule sinä pisin poika tänne! Koippes ovat hoikat, ja luulen heikot pysymään pystyssä. Vaihetas vain suutarin Ollin kanssa, koska siihen ensin tarjousitkin!"

"No, kumpi meistä ensin lyö?" kysyi pitkä poika Ollilta.

"Lyö sinä ensin", vastasi Olli, "muutoin et saa laisinkaan lyödä; sillä kun minä lyön, et sinä enään ketään lyö".

"On ainakin sinulla suuta", sanoi pitkä poika ja löi Ollia niin, että Olli horjahti muutaman askeleen.

"Hyvinpä sinä, honto-poika, löitkin, mutta seisoppas nyt itse kohdalla. Mistä loukosta tahdot 'klunis' löytää?"

"Oh, sinä 'vähä-jauhonen', 'puoli-villanen' napukka! Lyö ensin, kysy sitten", ylvästeli pitkä poika; ja asetti poskensa Ollin löytäväksi.

Ja silloin Olli löi.

Ja katsokaas kummaa! Honto-poika makasi pitkällänsä permannolla, kuin humala-säkki. Toiset katselivat ihmetellen.

"Millä sinä löit?" kysyi pitkä poika, ryömien ylös.

"Tällä näin", sanoi Olli ja näytti kämmentänsä.

"Helvetin piki-koura!" sanoi pitkä poika ja vetäysi penkille istumaan.

Ja siihen loppui se leikki, ja samoin muutkin leikit sille illalle.

Mutta mikä parasta ilossa oli, oli se, että Ollin isä sattui juuri silloin tulemaan sisälle, kuin Olli löi. Isä ei sanonut mitään, vaan tarttui Ollia kädestä kiini ja talutti honto-pojan luokse. Silloin hän vasta kysyi molemmilta:

"Olitteko kiukussa, vai leikkiäkö se vain oli?"

"En minä aluksi ainakaan ollut kiukussa", vastasi pitkä poika, "mutta nyt en enään takaa, vaikka vähän olisinkin nyreissäni".

"Mutta minä en ollut aluksi, enkä ole lopuksikaan vihanen", vakuutti Olli.

"Pyytäkää anteeksi molemmin puolin", sanoi vanha Matti vakavasti.

"Mitä joutavia!" huusivat toiset.

"Mutta minä pyydän", sanoi Olli. — "Anna anteeksi, älä ole vihanen!" sanoi hän pitkälle pojalle. Ja samoin teki pitkä poikakin puolestansa. Ja niin oli rauha taaskin, mutta, kuten sanottu, leikit loppuivat myös siihen.

Tultiinpa näillä Matti-suutarin ja Ollin neuloma-matkoilla taas toiseen paikkaan. Talo, jossa oltiin, oli niin etäällä kotoa, että jäätiin sinne yli sunnuntain. Ollilla oli siis hyvä aika huvitella itseään.

Koko edellä-puolinen meni "pottasilla"-leikkiin ja Olli voitti vallan hassusti. Hänellä oli kaikki plakkarit täynnä nappia. Hän oli siis tarkka heittämään.

Poikaset, joilta hän oli voittanut napit, olivat suruillaan, kuin konkurssiin joutuneet, ja miettivät, miten saisivat nappinsa takaisin. Yksi joukosta, Lepistön Ville, joka oli "teikannut" jo kaikki takkinsa napit ja puolet pöksyn-napeistaan, sai viimein asian selville. Hän astui miehekkäänä esiin ja sanoi:

"Koska isommat miehet pelaavat korteilla rahaa ja viinaa, niin saatammehan me pelata nappia. Löppösen Laurilla on kortit, ja niin samoin Tijaisen Tanelilla. Kyllä kai me jommaltakummalta saamme toki lainata kortit muutamaksi tunniksi. Suostutteko tuumaan?"

"Suostumme", sanoivat yhteen suuhun kaikki napittomat raukat.

Ja siitä kohta hakemaan korttia.

Hetken perästä tuli "Töppös-Tanelin" Risto-raukka surkean näköisenä takaisin ja sanoi, ett'ei Töppösen Laurin kortit joutaneet tänä päivänä laisinkaan: heillä oli itsellään ahkera pelaaminen Suhosen saunassa.

Mutta eipä vielä kaikki toivo ollut hukassa. Lepistön Ville ei ollut vielä palannut Tijaisen Tanelin tyköä.

Ja voi iloa! Ville palasi hetken kuluttua, kortit kourassa. Eipä siis muuta, kuin hakea sovelias pelipaikka. Ja siksi valittiin Rönkön riihi, joka oli kappaleen matkan päässä kylästä.

Tultiinpa sinne perille, istuttiin pelaamaan "nakkia", kuin aika-miehet.

"Mutta minä en osaa laisinkaan pelata", sanoi Olli.

"Sinä 'löylyn-lyömä!'" sanoivat toiset, "pian siihen oppii, ja kyllä me opetamme".

Ja niin alettiin, kortit jaettiin kullekin, neuvottiin ensin perinpohjasesti kaikki pelin säännöt Ollille, ja kysyttiin sitten, kuka "nakkaa" ja kuka "lakkaa"-passaa.

"Illilan-Annan" Antti, huusi ensiksi "lakkaan" ja rupesi Ollia ohjaamaan. Samoin lakkasivat kaikki niin ett'ei ollut muita jäljellä, kuin Olli ja Ville.

Tuli sitten Ollin vuoro joko nakata, tai lakata, ja silloin neuvoi Antti häntä nakkaamaan, ja Olli nakkasi, ja nakkasi niin hyvin, että Vilestä tuli "pieti".

"Anna minulle viisi nappia lainaksi, niin annan piippuni pantiksi, enkä vedä yhtään savua siksi, kuin olen voittanut sen takaisin", sanoi Ville, ollen muka pahoillansa.

Pelattiin niin hetkinen, niin Olli oppi oikein täydellisesti konstin, ja tuli erittäin iloiseksi, että voitti aina aika-tavasta.

Mutta kun peliä jatkettiin, niin kääntyi onni Ollille vastaiseksi. Veijarit voittivat vähitellen niin paljon nappia takaisin, että pystyivät tekemään muutamia isompia pietiä, ja kasvattivat kassaa.

Ja kun kassa oli isoimmillaan, annettiin Ollille pieti.

Olli kaiveli viimeiseen nappiin asti aarteensa ja täytti kassan.

Mutta kun kortit jaettiin, niin eipä Ollille annettukaan hyviä korttia. Vaan ei Olli siitä huolinut. Viha ja pelin into kiihoittivat häntä, ja hän kirkasi ensimmäiseksi "nakki", ja "mikä valttia?"

"Pakat, sanoi asikkalainen", huusi Ville.

"Ristiä, sanoi kissa, kun jäälle kuoli", sanoi Jaakolan Jaska, ja käänsi risti "seikan" valtiksi.

"Käy kautta, kun kuljet, sanoi Rosengren rahalle", "minä etu ja minä nakkaan", puheli "piippu-Annin" Pekka, kopeana puolestaan.

Muut kaikki lakkasivat, paitsi Jaska ei. Hän pelasi mukana; ja mitenkäs kävikään. Ollista tuli taas pieti.

"Lainaa sinä Ville nyt minulle vuorostas, koska minä sinulle äsken lainasin", sanoi Olli suruisena.

"En mar, mutta jos annat housus pantiksi, niin sitten saat".

"Olkoon niin", sanoi Olli; "mutta en minä niitä jalastani anna. Saat tulla huomen-aamuna, tai ehtoosta ottamaan. Kylläs tiedät missä mä olen".

"Tiedän kyllä".

Ja niin pelattiin siksi, että Ollin housut ja liivi olivat napin panttina, ja piti ehtoolla annettaman omistajallensa.

Olli palasi pelistä sangen suruissaan, ja miettei itsekseen, ett'eipä olisi pitänyt sellaista miehuutta mennä tekemään. Hän ei puhunut isälleen mitään, kävi vain kohta ehtoollisen saatuaan makuulle, ja oli nukkuvinansa.

Tulipa ehtoo-hämyssä vielä ihmisten valveilla ollessa pari poikaa pirttiin, ja kysyivät, missä suutarin poika oli makuulla. Saatuaan tietää paikan ja vuoteen, menivät he kohta Ollin tykö, ja kuiskasivat jotain hänen korvaansa. Olli ei puhunut mitään, vaan osoitti penkille, jossa housunsa ja liivinsä olivat.

Pojat kuhertelivat aikansa pirtissä, ja kun näkivät, että kaikki oli jo levolle menneet, lähtivät hekin.

Mutta kun aamulla piti ylös nousta, niin nukutti Ollia erittäin raskaasti. Isä istui jo neulomassa, eikä Olli vain noussut.

"Oletko sinä kipeä, vai mikä sinua vaivaa, kun et jo nouse ylös?" kysyi isä viimein.

"En ole kipeä, enkä kuittikaan", vastasi Olli.

"Jaksatko nousta ylös sitten?"

"Jaksan kyllä. Antakaas mun housuni siitä penkiltä!"

Isä rupeaa hakemaan, eikä löydä, niitä kun ei ole olemassakaan.

"Mikähän pojan housut on vienyt?" kysyi suutari emännältä, joka tulee aamu-askareiltaan.

Mutta ei emäntä tiennyt. Housuja haettiin joka paikasta, eikä löydetty. Ollin sydän palpatti pelvosta, ja hän veti peiton silmillensä.

Viimein meni isä pojan luokse, ja kysyi, mitä hän silmiään peitteli. Ja kun ei poika vastannut, niin veti hän peiton pois, ja näki Ollin itkevän.

"Oletko kipeä?" kysyi isä vieläkin.

"Olen", vastasi Olli.

"Mikä sinua vaivaa?"

"Omantunnon vaiva, paha omatunto".

"No, mitäs olet tehnyt?"

"Minä olen pelannut housuni, ja liivini Lepistön Villelle".

"Voi poika-raukkaa! Ell'emme olisi vieraassa paikassa, niin saisit mar aika 'tupermullikoita', ja 'vönttiis' niin, että 'kukko pienimmät luus nokkisi'. Sinä hunsvotti!"

"Isä-kulta! Anna anteeksi!"

"Anteeksi sinulle kanalja!"

"Anna tämä kerta kuitenkin", rukoili Olli ja itki.

Ja miten olikin, niin isä antoi anteeksi ja kävi lunastamassa poikansa vaatteet takaisin; toimittipa asiansa vielä niin hyvin, ett'ei Ville päässytäkään kurita, vaan sai "kirvesvarresta" isältään oikein tarpeeksensa, eikä luvattu "kylään" kolmena viikkona.

Kun isä palasi Ollin vaatteet kainalossaan, oli Ollikin jo paremmalla päällä. Hän lausui isällensä, kun otti vaatteet vastaan:

"Housuni olin pelannut,
Ja liivini menivät kanssa;
Vaan isä hyvä anteeks' antoi
Suuresta armostansa.
Kiitos olkoon isälle,
Ett' armahti poikaistansa,
Eikä ruvennut kurittamaan
Omaa Olliansa".

"Suus kiini, maan kappalainen!" sanoi isä puoleksi leikillä ja puoleksi todessa. "Se oli hyvä, ett'et valehdellut".

"Kyllä kiusaus oli suuri. Ajattelin antaa mennä vain siten, ett'en muka tiennyt koko asiasta mitään; ja sentähden pyysin vaatteitani penkiltä. — Mutta, vaikka ensimmäisen askeleen astuin valheen tiellä, niin Jumala palautti toki toiselta, etten uskaltanut etemmäksi mennä sitä tietä".

"Oikein poikani! Yhden askeleen voi ihminen horjahtaa, vaan ei saa mennä pitemmälle vääryydessä, vaan palata. Olit, poikaseni, jo kovin pitkällä koirain lumussa ja heittäjoiden kanssa. Älä vast'edes pyydä ketään voittaa pahuudessa!"

"En, isäni!" vastasi Olli vakaasti. "Mutta vaikea oli olla 'Pekkaa pahempi' ja sentähden se niin kävi".

V.

"Vuosi vanhan vanhentaa, kaksi lapsen kasvattaa".

Sananlasku.

Hiljallensa kuluivat vuodet yhä eteenpäin. Olli kasvoi ja varttui ijässä ja miehuudessa. Tosin teki hän vielä monta koiruutta ja kelvottomuutta; mutta kukapa kaikki pahankurisen pojan juonet kerkeäisi paperille panemaan. Me jätämme ne nyt, ja seuraamme häntä miehuullisemmissa toimissa.

Suutarin-työhön oli Olli jo niin varttunut, että hän kykeni omin-päinsä käymään neulomassa tavallisempia ammattiin kuuluvia tehtäviä. Mutta suutari-työ ei ollut hänelle enään mieliksi, varsinkin, kun se rupesi käymään vähän-puoliseksi. Oli, näet, useita uusia suutareita asettunut paikkakunnalle, jopa sellaisiakin, jotka olivat käyneet kaupungissa opissa. Ne siis veivät vanhoilta maan suutareilta leivän suusta.

Matti-suutari valitti asiaa kotonansa vaimollensa ja pojallensa ja saneli:

"Mikä meidät vihdoinkin perii? Naskali rupeaa ruostumaan, pikilanka lahomaan, ja lesti-pussi jääpi homehtumaan. Siin' on ammattimme! Ja siitä seuraa, että saamme panna 'hampaat naulaan', ja kuolla nälkään, kuin kirkon hiiret".

"Älä, taatta, sellaista puhu! Koetetaan nyt jotain toista ammattia. Ruvetaan nikkaroimaan, pannaan suutari-puukot puuta vuolemaan, ja vasarat ja hohtimet hoitamaan nikkarin ammattia", puheli Olli.

"Vanha minä siihen olen: ei vanhasta tule konkaria". vastasi isä.

"Mutta minä olen nuori, vasta viidentoista vuotias. Minä jaksan. Olenhan kohta tavallisen miehen mittanen, ja voimat ovat myöskin jo paisuneet".

"Niin, niin", sanoi isä.

"Niin, niin, sanon minäkin, ja kohta tänä päivänä alotan ammattini. He perkule! Kyllähän minä toki ennen koetan 'puutoukan' työtakin, kuin kuolen nälkään naskali kouraan. Vanhat suutari-lautamme otan ensin haltuuni aineeksi".

Isä ei voinut mitään vastata, pudisteli hän vain vähän päätänsä. Ukko oli todellakin neuvoton. Ei hän ollut juuri koskoonkaan ollut mikään rohkea ja miehukas mies ja vanhuus oli sen vähänkin vienyt, mitä oli ollut.

Olli jatkoi vielä esitystään isälleen, kokien häntä viehättää tuumansa todenperäisyydellä ja mahdollisuudella.

"Emmekös ole oppineet nahkaa liimaamaan, samoinhan puutakin liimataan? Tai emmekö osaa puleerata nahkaa? Sama lienee keino puunkin kanssa. Häh?" puheli hän innolla.

Ja Olli rupesi toimesta tekoon, haki kokoon tarvittavat kapineet ja vanhat suutari-laudat.

Äiti-muori, joka jo myöskin oli kruunattu harmailla haivenilla, ei ollut koko keskustelun aikana mitään virkannut; mutta nyt hänkin avasi suunsa ja sanoi:

"Mitä mies tahtoo, sitä Jumalakin tahtoo'. Pojalla on oikein. Tee, Olli, ensinkin nätti sokeri-arkku!"

"Sepä hyvin sopii", vastasi Olli. "Sinä tiedät, minkä näköinen sellainen kapine on, ja voit minua opettaa".

"Voin kylläkin; mutta sinulta puuttuu kaksi tarpeellista työ-asetta. Sinulla ei ole hukuporaa eikä höylää", puhui äiti-vanha.

"Pekka saapi mennä Löyhkäriltä lainaamaan".

Pekka oli Ollin nuorempi veli, noin kolmentoista vuotias nulikka; ja hän oli kohta valmis, kuin "Lukkari sotaan" lähtemään Löyhkärille; saihan siten päästä kylään taas hiukkasen.

Mutta Pekka ei ollut ennen kuullut nimeä "hukupora", ja sentähden piti hänen mennessään ehtimiseen hokea "hukupora, hukupora", ett'ei se vain häneltä unehtuisi.

Pekka juoksi pitkin polkua, ja hoki "hukupora, hukupora", minkä vain kerkesi. Hän oli niin ahkera ja tarkka toimessaan, ett'ei joutunut edes katsomaan eteensä, vaan juoksi suoraan päätä tulvillaan olevaan vesi-ojaan. Ja siinäpä tuli tapaturma Pekalle. Hän kun juoksi kiireessään ja hoki "hukupora, hukupora", ja tunsu syvän veden käyvän ruumiiseensa, niin pääsi häneltä väkiselläkin parahdus "huh!" ja samassa myöskin "hupsis", jonka hän piti nyt lainattavan kapineen nimenä. Ja niin juoksi hän yhä edellensä ja hoki nyt "hupsis, hupsis", ja kun tuli perille, niin ei sellaista kapinetta tietty löytyvänkään, ja niin muodoin ei voitu lainatakkaan. Höylän hän sai ja tuli se mukansa kotihin.

Kotona naurettiin Pekalle makiat naurut, ja toimitettiin uudestaan sialle; jossa hän nyt onnistui hyvin.

Ja kun saatiin viimein tarvittavat kapineet, niin rupesi Olli nikkaroimaan ja äiti mestariksi. Äiti neuvoi Ollille, miten laidat salvetaan sisään samoin, kuin hänen pienessä neulomus-rasiassansa, jonka hän otti esille "mönsteriksi".

Ja tiedättekö mitä? Kun Olli naperteli pari päivää, niin oli hänellä pieni arkkunen tehtynä. Sitä isäkin katseli, ja tuumaili:

"Jos tuosta saat jonkunkaan hinnan, niin rupean mar minäkin vielä ammatti-toveriksesi".

"Hinnan, sanot?" kysyi äiti: "Minä sanon sinulle vanha puupää, että Olli saapi siitä ainakin kolme markkaa. Minä tiedän, mitä tuommonen kapine maksaa. Ennen kun olin vallesmannilla piikana, osti vallesmanni sokeri-arkun josta hän maksoi kuusi markkaa, eikä se ollut edes niinkään hyvin tehty, kuin tuo Ollin on".

Ja mammalla oli oikein. Hän lähti itse arkkuihin myömään ja tuli ensin isoon pappilaan. Siellä sitä Ollin tekoa ihmeteltiin, "jos kuinkin". Sisä-piika tahtoi sen kohta ostaa itsellensä "salettiansa" varten, ja vanhin mamselleista ilmestyi myöskin kyökkiin, ja tahtoi sen ostaa "vauvoillensa, joilla ei ollut kattoa pänsä päällä vaan saivat olla aina jaloissa; ja joita viskeltiin ja rääkättiin joka paikassa, ja sisä-piika rääkkääjistä oli aina pahin hän kun niitä aina viskeli luutansa ja harjansa edestä". Niin hän tuumaili ja sanoi vielä lisäksi sisä-piialle, että hän sai mennä ja pyyhkiä tomuja huonekaluista mokomilla

"salettirepaleillansa" ja niin juoksi hän kohta "papan" tykö puhumaan asiansa puolesta, miten parhaiten taisi.

Ja kohta tulikin kirkkoherra itse omassa personassaan katsomaan tyttärensä toivomaa kapinetta. Ja hetken katseltuaan suostui hän sen ostamiseen, ja mikä vielä kummempaa oli, määräsi hän itse siitä neljä markkaa.

Nyt rupesi suutarin muorin kieli laulamaan, miten hänellä oli oikein se, että arkkuisesta maksettaisiin vähintäänkin kolme markkaa, ja nyt hän sai siitä neljä. Niin vähän ne miehet osaa, "talonpoikaismiehet", ojensi hän, arvostella jonkun kapineen arvoa y.m.

Ja kun hän viimein tuli kotihin, niin sielläkös ilo syntyi. Isä antoi pojalle viimeiset kymmenen markkaansa lautojen ja parempain nikkari-kapinetten ostoa varten ja sanoi:

"Minä rupean nyt vuorostani sinun oppi-pojaksesi. Tehdäänpäs suutarin verstaasta nikkarin versta!"

Ja niin tehtiinkin. Matti-suutarin pirtissä nikkaroittiin, liimattiin, naulattiin ja nakutettiin nyt niin, että kankaat kajahtelivat.

"Nyt on maailma kääntynyt juoksussaan", arvelivat ihmiset. "Suutari on ruvennut nikkariksi. Mitä uusia vielä tapahtuneekaan tässä matoisessa maailmassa?"

Mutta eipä uudet nikkarit siitä huolineet. He nikkaroivat yhä vain. Ja voi ihmettä! He tekivät työtä, joka kelpasi "vaikka kenelle". Ja Olli oli niin innostunut ammattiinsa, ett'ei joutunut rippikouluunkaan lähtemään sinä kesänä, vaikka oli jo talvella itsensä sitä vasten hankkinut.

"Eihän vuosi vaaraa tee", arveli hän ja höyläsi sitä innokkaammin.
"Kerkeänhän ensi kesänäkin vielä".

Mutta kun "mestarit" olivat eräänä päivänä juuri ahkerassa toimessa, kokeessa panna piironkia kokoon, jossa emokin oli mestarina, niin lähettipä paholainen Löttösen lörppö Leenan pirttiin pujahtamaan.

"Ähä ludeet!" sanoi hän kohta, kun sai nenänsä näkyviin, ja sai nähdä entiset suutarit piironkia puristelemassa kokoon. "Nyt on porpannattu! Ei nyt enään näytä kenkäräjoja rypistettävän. Tuoss' ois' yhdet, jotka tarvitseisivat naskalia ja pikilankaa", ja samassa nosti hän vanhat rajansa ylös mestarien nenän alla.

"Mene sen tuuttiin!" sanoi vanha isä. "Ja tuoss' on suutari!" sanoi Olli ja pisti liima-pannunsa Leenan jalan alle, niin, että Leena astui juuri pannuun, ja sai koko tossunsa täyteen kuumaa liimaa.

"Voi, tulen vietävä, mitä teit!" huusi Leena ja hyppeli, kuin harakka rikka-tunkiolla. "Pirun kakara kuin poltti jalkani ja liimasi sukkan kiini niin, ett'en taida enään koskaan saada pois. Voi, voi, voi!"

"Kuinkas niin teit?" nuhteli äiti.

"No, kun ei kärpänen osaa tulta kavahtaa, niin polttakoon siipensä!" arveli Olli ja nauroi niin, että oli tukehtua. Ja hyvin nauru isälllekin maistui; ja minulle pikku-mestarille pirtissä samoin.

"Kyllä minäkin sinun siipes vielä poltan", kerskui Leena. "Etpä ole, junkkari, vielä 'kuiva korvien takaa'; etpä ole junkkari vielä 'lusikkaas velli-vadista onkinut', se on: etpä ole, lurjus, vielä rippikouluas käynyt. Kyllä minä panen semmoiset kontit liikkeelle, ett'et pääse ripilles ennen, kuin parta napaas kasvaa. Tiedätkös nyt, moskula? Piki-koura, piki-pässi, nahan-varas, raja-suutari, ja senkin tulen saatana!" satti Leena niin ettei kukaan saanut häneltä suun vuoroa.

"Vai niin!" sanoi Olli viimein, kun ei jaksanut enään kuulla, ja tarttui Leenaa niskasta kiinni, ja vei ovelle.

"Tuost' on timmermanni jättänyt viisi hirttä poikki! Mene ulos!"

"Ohoh, sinä naali!" sanoi Leena ja rupesi pitelemään vastaan.

"Mikäs pitää, kun väkevä vetää, sanoi tiainen, ja veti kurkea nokasta", sanoi Olli ja veti Leenan koppinansa pihalle, ja tuuppasi vielä niin että Leena lensi istualleen rapakkoon.

Siinä rupesi Leena sitten poraamaan, kirkkumaan ja mässämään, minkä jaksoi. Ja Ollin vanhemmat nuhtelevaan Ollia, oikein vakavasti.

Olli oli pahalla päällä, ja erittäinkin suututti häntä se, että Leenan huudosta kerääntyi koko kylän väki pihalle; ja siinäkösin sitä sitten käräjäitiin ja "tiskuteerattiin" jos jonnekki-päin. Toiset pitivät Leenan,

toiset Ollin puolta.

Viimein sanoi yksi irvihammas joukosta:

"Ompas Löttöös-Leenalla pehmyt istuin".

"Va seier tu saivar-korva?" tiuskasi Leena. "Vai haukut sinä lurjus!"

"Ingen tingen, tappi-silmä", vastasi sama veitikas.

"Nyt tekisi mieleni nousta ja ravistaa sinua niin, että näkisit 'joka ikkunan samalla kerralla'", haukkui Leena; "mutta empäs vain nouse; en vaikk'is noo nokassani".

Leenan puolta pitäväiset rupesivat puhumaan, että tarvitsisi istuttaa Olli itse Leenan viereen samaan rapakkoon, johon hän oli Leenan viskannut; ja kuka tietää, mitä siitä olisi tullut, ell'ei apu tullut ajallansa.

Oltiin jo niin kiihtyneet kiistassa, ett'ei huomattukaan lautamiehen ja parin muun naapurin tuloa paikalle. Kiivaimmat uhkailivat jo antaa toisillensa "tillikoita", kun lautamies astui esiin, ja osoitti kohta Leenaa ja sanoi:

"Tuota me juuri etsimme".

Leenan suu tukkeusi paikalla, ja muut hölmistyivät niin, etteivät uskaltaneet enään "henkeänsä vetää".

"Sinä olet tänä päivänä tehnyt pahoja", alkoi lautamies.

"Mitä puhut pussissas olevan?" sanoi Leena, ja tekeysi rohkeaksi.

"Kaksi kantoa ja tah'on palanen', koska konstailemaan rupeat", vastasi lautamies ärtyisesti. "Sinä olet ollut sellaisilla teillä, että minun täytyy syynätä sinut".

"Syynää päälle vain", vastasi Leena, yhä ynseästi.

"Nouse ylös rapakosta", sanoi lautamies käskeväisesti.

"Tule kanss' jos tahdot", vastasi Leena vain.

"Vai niin! Vetäkää, miehet se lehmä ylös suosta!"

"Raskas on lehmää nostaa", intti Leena, ja viskasi pitkällensä lätäkköön. Ja samassa huomattiin myös, miten hän pisti sukkelasti kätensä hameensa plakkariin, ja sitten kätki koko kouransa mutaan.

Lautamies ei puhunut mitään, vaan astui suoraan rapakkoon, ja nykäsi Leenan käteen kiini. Nykäys tuli niin äkki-arvaamatta, ett'ei Leena kerjennyt edes avata kouransa ja laskea sen sisältöä mutaan, vaan täytyi näyttää, mitä hänellä oli kourassa.

"Katsokaas!" sanoi lautamies. "Tuossa on se, jota me kaipaamme", ja osoitti Leenan kouraa, jossa näkyi jotain likaista ja rapakoista olevan. "Siinä on Löppösen Laurin kukkaro. Tules auttamaan, Lauri, niin otetaan se pois!"

Ja Lauri kävi kohta myöskin käsiksi Leenaan.

Ympärillä oleva joukko nauroi ja pilkkaili, että Löttöös-Leenan ja Löppös-Laurin rakkaus meni nyt rapakkoon.

"Ahas, pakana!" sanoi Lauri iloissaan ja katseli kadonnutta ja jälleen löydettyä kukkaroansa. "Rahat ovat tallessa ja sormus kans!"

"Olisikko tuo paljon ollut vaivoistani, roikale?" manasi Leena. "En ole enään morsiames tästä lähtein, koska tuollaisen häpiän teit".

"Enkä minäkään enään sinun sulhases, votakka, koska varastit mun kukkaroni", vastasi Löppösen Lauri, ja vetäysi piiloon väkijoukkoon.

"Loppuuko asia tähän?" kysyi lautamies, ja kääntyi Laurin puoleen.

"Loppuu, minun puolestani", vastasi Lauri, ja lähti menemään pois.

"Mutta ei minun puolestani, sinä rakas Laurini", ennätti Leena, ja hyppäsi ylös rapakosta, ja suoraa päätä Laurin kimppuun.

Joukko hajaantui, ja katseli nauraen, miten Lauri ja Leena juoksivat perätysten aivan, kuin "leksisillä" juostaan. Ja vähitellen rupesi koko lauma juoksemaan samaan suuntaan, nähdäkseen leikin loppua.

"Juoskaa vain, ja menkää sitä tietänne!" sanoi Olli joka rupesi hengittämään helpommin.

Mutta samassa huomasi hän lautamiehen ketsovan sivulla ja nauravan, minkä jaksoi. Hän kääntyi oitis lautamiehen puoleen ja sanoi:

"Antakaa anteeksi, en minä teille sanonut viimeisiä sanojani, mutta tuolle hullulle joukolle".

"Hulluja perätikkin he ovat", vastasi lautamies. "Minua vaivaavat varasta hakemaan, ja sitten ovat samaa joukkiota. En mar minä enään vasta lähde Löppös-Laurin asioille Löttös-Leenaa takaa ajamaan. Saavat vast'edes sopia itse asiansa".

Ja niin sanottuaan meni hän suutarin nikkari-verstaaseen. Ja Olli meni perässä iloisena siitä, että asia sai niin hyvän lopun.

Suutarin muori siivosi istuimen, ja tarjosi lautamiehelle. Lautamies tarkasteli suutarien työtä, ja kysyi:

"Onko tuo kapine tingattu, vai teettekö sitä myytäväksi?"

"Myytäväksi", vastasi Olli.

"Mitäs siitä pyydetään?"

"Mitä hänestä jokukaan tarjoaisi", vastasi Olli.

"Onko se ostajan matkassa?"

"On".

"Minä tarjoan neljäkymmentä markkaa".

"Älkää pilkatko köyhää, se on sangen löyhää: kun se rupeaa, niin se repeää, kuin taula", sanoi Olli häveliäästi.

"Pidä leipä-läättis kiini", ennätti emo sanomaan. "Ei lautamies sinua pilkkaa, tolvana".

"En, poikani, minä sinua pilkkaa", vastasi lautamies. "Minä annan kohta puolen hintaa käsirahaksi. Kyllä minä tiedän, mitä tuollainen kapine maksaa. Valkoisena maksoin piirongista Luuvermannille viisikymmentä markkaa; eikä sen teko ole yhtään parempi, kuin tuokaan".

Olli oli ääneti, ja ihmetteli, että hänen työtään voitiin verrata mestari Luuvermannin työhön.

"Niin", ehätti äiti taas sanomaan, "Ollilla on 'snajua'; se poika tekee suutarin-työn puhtaasti, ja nikkarin-työn vieläkin paremmin".

"Niin se näyttää", vastasi lautamies. "Eikä sitä ole, kuin jokunen vuosi, kun minä näjin hänet poika-kloppina juoksentelevan. Mutta lapsista tulee ihmisiä, ja ihmisistä vanhoja äijiä ja ämmiä, kuten mekin olemme jo sen totuuden saaneet kokea".

"Niin, niin; suku tulee, toinen menee. Me riennämme pois nuorempain edeltä, ja he astuvat meidän sijaamme", huokasi vanha suutari ja rupesi näpertämään työtänsä.

VI.

"Kaikissa näissä ollaan, sanoi pässi, kun päätä leikattiin".

Sananlasku.

Ei auttanut Ollinkaan kauvempaa jäädä rippikoulusta pois, vaan seuraavana kevännä piti sinne lähteä. Hän saikin jo talven ajalla kuulla pientä pilkkaa siitä, että ei hän ollut vielä käynyt "lukemassa mieheksi". Hän oli kasvanut jo kokomoiseksi pojan-tolkiksi, ja naapurin Kalle, joka oli häntä pienempi, vaan jo käynyt rippikoulunsa, sanoikin kerran pilkalla Ollia "ruunan kummiksi". Hän, näette oli jo ollut

lapsen kumminakin.

"Älä ylpeile hongan pinta, ei ole kaukana veneen seppä", sanoi Olli, rupesi ahkerasti lukemaan ja jätti nikkaroimisen isälleen ja pienille veikoilleen.

Ja hyvin hänen lukunsa edistyi. Kun tuli kouluun lähtemisen aika, niin luki Olli katkismuksensa "kannesta kanteen niin, kuin vettä valaen".

Ja jopa valkeni kouluun lähtemisen aamu. Emo laitteli evästä, ja Olli pesi ja pyyntäsi kasvojaan ja vaatteitaan niin, että jopa sillä olisi saanut koko vuoden li'an lähtemään.

Kun hän oli sitten saanut itsensä siivotuksi, niin kokosi hän kapineensa yhteen läjään. Siihen pantiin pieni pyöreä peili, mamman messinki-kampa, linkku-veitsi, ja Herra tiesi, mitä kaikkia siihen mätettiin; mutta luultavasti oli siinä jo piippu ja tupakka-massikin; sillä niitä neuvoja oli Olli jo saanut käyttää oikein "papan" antamalla luvalla, ett'ei tarvinnut enään sala-kähmään sitä iloa nauttia. Sitten pantiin se mokoma varasto yhteen evästen kanssa, ja niiden ympäri nykäistiin mamman päästä, mamman paras, puna-raitanen liina. Ja niin oli mies valmis matkaan.

Olli vilkasi vähän ympäriilensä jää-hyväisiksi, sieppasi seipään pään loukosta, pisti sen nyyttinsä solmujen alta, ja viskasi nyytin niin olallensa; ja sitten aika kyytiä ulos. Olli paralla kiehui vedet silmissä, ja sitä ei hän tahtonut muille näyttää. Sen tähden riensi hän kiireesti ulos.

Pihalle päästyään ei hän enään hillinnyt itkuaan, vaan antoi sille vallan, jo kun hän tuli vähän etemmäksi kotoansa, niin lauloi hän murheesta vapisevalla äänellä:

"Koska koulun' aika kointui,
Ja ikän' enini,
Järkeni toimeksi tointui,
Niin vaivanne väheni.

Nyt tulee se tie mun eteen',
Jota vanhat on ennen käynn',
Ja murheen-sauva käteen',
Joka omi ristiä täynn'.

Sen Taavetti todeks' tietää,
Kun näitä kirjoittaa,
Ja Herran armon näyttää,
Jonka meille ilmoittaa".

Poika-parka ei tuskin tiennyt, mitä lauloi; ainakin Taavetista ja muista murheen-sauvoista oli hän kokematon kakara, joka näkyi siitä, ett'ei murheensa suinkaan ollut aivan raskasta laatua, koska hän ehtoolla koulusta palatessaan lauleskeli vallan toisia lauluja. Hän lauloi, näetten näin:

"Minä se olen mamman poika,
Mamman oma Olli;
Hei, kun pääsis piankin
Jo mamman velliä kolliin!"

Niin hän lauleskeli virstan päässä kotoansa; mutta kotimökin näkyvissä lauloi hän näin:

"Istuipa kerran ruoka-pöydässä
Suutari syöden poikinensa,
Puuroa heillä kuppi edessä,
Vaan mamma viipyi maitoinensa
Hei, tralla, laa, lalla, laa!" j.n.e.

"Empä laula enään", sanoi Olli sitten itseksensä, "saattaispa suutari kuulla! Niin, nikkari oli 'meininkini' sanoakkin. Saman tekevä, kun on yhden päivän työ jo tehty".

Ja niin tuli Olli pirttiin sisälle, eikä laulunsakkaan olleet aivan tuulen tuomia: Emo oli keittänyt hyvää maito-veliä ehtooksi, ja taatalla oli puuroa vielä päivällisestäään; joista molemmista Ollille annettiin valta valita. Ja Olli söi, kuin mies molempiakin. Ollaksensa oikein "lysti" otti hän ensin puuroa isänsä vadista ja kastoi sen sitten äitinsä velliin.

Pienemmät veljet ja sisaret saivat siitä sellaista "lystiä", että naurekselivat vielä vuoteellaankin salaa pää peitetynä nahkasiin; mutta emo ei oikein siitä "lystistä" "tykännyt". Hän antoi Ollille makoisia varoituksia, ja nuhtelipa niin, että Olli sanoa tokasi jo lopuksi:

"Jos pappi toruu vaan tuolla lailla, niin jätän kouluni kohta kesken".

Mutta nyt otti isäkin asiaan kiini, ja antoi vieläkin vakavammat varoitukset Ollille; eikä Olli-pahalla ollut enään muuta neuvoa, kuin pistää hänkin päänsä pehkuun, ja mutista hammasten lovesta nahkaisiin:

"Kaksi on jo torunut; kolmas taitaa torua vieläkin paremmin".

Ja sitten nukuttiin pirtissä hiljaa siihen saakka, että päivä paistoi jo seinästä seinään. Noustiin sitten glös, ja laitettiin Olli taas evästettynä kouluun menemään.

Nyt meni Olli iloisena kouluun. Yhden päivän koulussa-olo oli hänet niin kiihoittanut, että hän halasi sinne. Olihan siellä hauskaa toisten joukossa tehdä koiruutta, jos jonkinmoista; ja Olli oli aina joukossa paras. Ja mitä useampi päivä koulussa käytiin, sitä enemmän koiruuksia Ollikin osasi. Toisinaan ompeli hän kaksi vierettäin istuvaa poikaa toisiinsa kiini, toisinaan tuikki hän edessään olevia äimällä j.n.e., toisinaan teki hän nenäliinastaan oravan ja viskasi sen tyttöjen puolelle y.m. Ja kaikki tämä kävi hyvin laatuun syystä, että pastori oli vanha ja vähä-näköinen.

Mutta kyllä Olli usein kiinikkin tuli vehkeistään. Niinpä kävi kerran, että poika, jota hän tuikkasi äimällään, kiljahti ja ilmoitti pastorille syyn, minkä tähden hän kiljasi, ja kuka siihen oli syynä.

Silloin kutsuttiin Olli esille. Ja vanha arvoisa pastori koetti isällistä hyvyttä pahan-ilkisen pojan kanssa. Hän ei ruvennut kohta torumaan ja lyömään, vaan kysyi rauhallisesti:

"Mihinkä siis laki on tarpeellinen?"

Olli vastaa:

"Ensiksi opettaa se, mitä meidän pitää tekemän, ja karttaman; toiseksi — — —"

"Annappas sen jäädä siihen", sanoo pastori. "Oliko sinun työks lakia vastaan, tahi oliko se la'in mukainen?"

"En minä tiedä; sillä ei yhdessäkään käskyssä puhuta äimästä mitään", vastasi Olli veitikkamaisesti.

"Vai niin, sinä veitikas! Lueppas viides käsky!"

"Ei sinuun pidä tappaman", vastasi Olli. — "No, en, hyvä pastori, minä tappaa aikonutkaan".

"Mutta lueppas sen käskyn selitys myöskin, niin saat nähdä".

Olli lukee taas:

"Meidän pitää pelkäämän ja rakastaman Jumalaa niin, ett'emme meidän lähimmäistämme ruumiin, eikä hengen puolesta vahingoitse — — —"

"Niin, huomaatkos nyt?"

"Niin aina".

"Niin aina", sinä olet vikäpää nyt kuitenkin".

"Kyllä; mutta minä kadun. Eikös evankeliumi 'vakuuta Jumalan armosta ja syntein anteeksi saamisesta?' Minä turvaan evankeliumiin".

"Mene paikalles, hunsvotti!" vastasi pastori, ja Olli pääsi vielä.

"Mutta muista toisen kerran!" sai hän varoitukseksi mennessään.

Mutta kauankos Olli sitä muisti?

Seuraavana päivänä näki hän Sorvin huonotaitoisen ja typerän Miinan tulevan kirkolle iso leili kädessä.

Olli juoksi kohta Miinan tykö, ja sanoi teeskennellyllä ystävyydellä:

"Sinulla on varmaankin hyvää piimää leilissäs, kun olet ison talon tytär. Annas minä maistan!"

"Maista vain", sanoi Miina.

Ja Olli kallisti leilin suunsa eteen. "Hei, perkana! Heraahan se on".

"Niin; en minä tiedä mitä äiti siihen pani", vastasi Miina.

"Mihinkäs sitä viet?"

"Pappilaan".

"Aha, vai niin!" arveli Olli, ja meni naurussa suin sivulle.

Ja kun pastori tuli kirkkoon luettamista varten, niin havaitsi hän pojat kirkon seinuksella opettelemassa jotain laulua, jonka Olli oli sepittänyt, ja jota hän tavaili heille nuotin mukaan.

Pastori vilkasi vihaisesti poikain puoleen; mutta ei puhunut mitään. Hän meni vain kirkkoon, ja pojat perässä, supisten ja sihisten, arvelleen, että nyt on paha edessä; sillä pastori oli kuullut laulun kylläkin.

Niin arveltiin, peljättiin, ja oltiin "sydän kourassa". Mutta mikäs auttoi? Pakoonkaan ei auttanut lähteä.

Pidettiin sitten rukoukset ja aljettiin läksyjien kuulustaminen. Mutta sen sijaan, että olisi luettuja läksyjä ruvettu kyselemään, kysyi pastori näin:

"Mikä se kaunis laulu on, jota te minun kirkkoon tullessani lauloitte?
Sanoppas sinä Putikon Paavo!"

Mutta Paavo ei puhunut mitään.

"Vai niin; sinä et sitä vielä osaa. Sano sinä Vilkkilän Ville!"

Vaan ei Vilekkään vastannut.

Pastori raivostui ja huusi äkäisenä, jalkaa polkien:

"Kuka sen laulun on tehnyt?"

"Minä", sanoi Olli ja nousi ylös. "Mutta minä rukoilen, ett'ei sitä enempää kysyttäisi".

"Mutta minä vaadin sen laulamista", ärjyi pastori.

"Niin, mutta jos se lauletaan, niin, minä tiedän, ett'en pääse ripille tänä vuonna; pääsen vielä ehkä jalkapuuhunkin", intti Olli.

"Sama se, mitä saat; mutta laula pois laatimasi laulu!"

"Pääsenkös ripille tänä vuonna?"

"Et pääse!"

"No, sitten on sama, jospa sen laulankin. Tahdotteko sitä välttämättömästi kuulla, hyvä pastori?"

"Tahdon!"

Ja Olli lauloi:

Se oli Sorvin Miina,
Jota haittasi syntymä-viina,
Ja se kova kohmelo. .,:

Lukea ei osaa,
Eikä pysy järki ko'ossa,
Että pappia vastata. .,:

Mutta Miina se keinon keksii,
Jonka laulan viimeiseksi,
Että paremmin naurattaa. .,:

Miina se hera-leiliä kantaa,
Ja pappilaan sen antaa,
Ja papin lahjoaa. .,:

Pappi se Miinaa säästää,
Ja ripille lupaa päästää,
Sen hyvän heran vuoks'. .,:

Ja sitten vaikenä Olli syvään huo'aten.

"Huokaillla kyllä saat, koirikas", sanoi pastori. "Vieläkö nytkin turvaat evankeliumiin?"

"Vielä, jos suinkin mahdollista".

"Vaan nyt ei auta enään katumaan, vaan pitää tuomion alle vajooman", lausui pastori arvokkaasti, ja käski pari rotevaa poikaa astumaan esiin. Ja niille hän lausui:

"Sitokaa hänen jalkansa ja kätensä ja heittäkää hän pimeyteen kirkon kellariin, jossa on kuolleitten luita ja kirkon-rottia!"

Pojat ymmärsivät sanat tosiksi, ja alkoivat lähestyä Ollia.

"Tulkaa saatanat!" sanoi Olli vihaisesti hiljaisella äänellä. Sitten sanoi hän pastorille:

"Minä rukoilen teitä, hyvä herra pastori! Eikö pienempää rangaistusta ole? Istun minä ennen jalkapuussakin päivän syömätönnä, ja menen sitten kauniisti kotihin".

"Kyllä kai, sinä lurjus! Mutta koska nöyryytät itses, niin helpoiton minä rangaistukses. Viekää hän siis jalkapuuhun!"

Ja nyt nostettiin jalkapuu kirkon porstuassa seisoalleen, ja Olli pantiin kun pantiinkin kiikkiin.

Tukala oli Ollin olo jalkapuussa, mutta mihinkäs siitä meni. Kun toiset olivat olleet aikansa kirkossa, niin pääsivät päivälliselle, ja Olli jäi yksin pinteriinsä.

"Voi, voi, kuitenkin, mihin olen joutunut, polonen poika! Yksinäni kirkon porstuassa! On kuitenkin hyvä, ett'en pelkää männinkäisiä. Mutta, huh, jos pitäisi olla täällä vielä yökin! Eiköhän sentään armoa vielä voisi saada?" tuumaili Olli, ja puhkesi itkemään. "Minusta tuntuu aivan, kuin en tahtoisi enään eläkkään. Olenhan tässä kiusattu ja piinattu jo koko miehen ijän. Taitavat jo hiuksenikin käydä harmaiksi".

Ja sitten rupesi hän itkussa silmin laulamaan, mitä vain sai sopimaan nuotille; ja laulunsa kuului näin:

Voi äiti parka ja raukka,
Et tiedä mitä kärsin nyt!
En neuvos jälkeen kurja
Mä koulussa tääll' elänyt!

Nyt jalkapuussa istun,
Kuin pieni lintu häkissä:
Mun pahain tekoin tähden
Saan kovuutt' tätä kärsiä.

Mutt' vaikka kuinka pahoin
Äitiän' vastaan oisin rikkonut,
Niin, tiedän, ett'ei hän koskaan
Näin mua oisi rangaissut.

Ei vieras tuntea taida
Lempeä äidin sydämmen,
Eik' edes viisas muistaa
Hulluuttaan ajan mennehen.

Jumala yksinänsä,
Ja oma äiti-kultamme
Meill' rakkautensa tähden
Antavat anteeksi syntimme!

"Kukas sen laulun on laatinut?" kysyi pastori samassa astuen sisälle ja katsoi sivuun, ett'ei Ollin pitänyt nähdä kyyneltä hänen silmissään. Pastori oli kuullut oven takaa koko laulun.

"Suru, vaiva ja katumus", vastasi Olli nöyrällä äänellä.

"Olivatko suru, vaiva ja katumus jalkapuussa?" kysyi pastori.

"Olivat, hyvä pastori".

"Minä käytän nyt sitten äidin lempeyttä ja lyhennän rangaistukses.
Mutta ota nyt opikses, mitä olet kärsinyt. Muista se!".

Olli lupasi muistaa, ja pääsi jalkapuusta. Pastori miettei itseksensä, että "mikä mahtaa siitä pojasta tulla; sillä se poika ei ole tavallisia poikia; siltä lähtee, vaikka mitä: päiväämällä pilkka-runoilija, ja ehtoopäivällä katuvainen kuningas Taavetti".

Mutta olipa mitä oli, niin Olli kävi koulunsa loppuun asti, vaikka ei aina voinut välttää pieniä koiruuksiaan. Sen hän kuitenkin teki, että vältti joutua niistä kiini. Iloinen ja hilpeä luontonsa sen teki. Mutta yleisesti oli Ollilla "hyvä sydän ja terävä pää"; sen todisti pastorikin.

Ja kuinkas kävi? Olli sai koulun päätyttyä Raamatun, jota ei muut saaneetkaan; joku muu sai tosin Uuden Testamentin; mutta Olli sai Raamatun. Ja silloin sekottuivat Ollin ajatukset niin peräti, että kun hän meni kotiinsa yksinänsä, mietti hän itseksensä: "kaikissa täällä ollaan". Hän ei voinut ymmärtää sitä asiaa, että hän suuresti häväistynä, jopa rangaistunakin oli kuitenkin suurimmasti kunnioitettu. "Ehkä", arveli hän, "ensimmäinen lauluni teki sen, ett'ei Sorvin Miina päässyt ripille, ja toinen lauluni hankkei minulle Raamatun. Mutta sen minä kuitenkin tiedän, ett'ei se ole synty, vaikka Miina jäikin toiseksi vuotta; hän oli tyhmä".

Ja niitä miettien tuli Olli kotihinsa, jossa nyt vasta ilmoitti vanhemmillensa koulussa tapahtuneet seikkansa. He kuuntelivat suu seljällänsä; ja kun Olli viimein lopetti kertomuksensa, ja luki viimeisen laulunsa, niin puhkesi vanha äiti itkemään, ja sanoi:

"Voi, poikani! Kaikissapa oletkin ollut! Ah, ett'en tiennyt tulla sinua silloin lohduttamaan!"

"Opiksi se oli pojalle!" tuumasi isä itse, "eikä itkusta parane. Siitä tuli Raamattu taloon".

"Niin teki", sanoi Olli arvelevaisesti. "Mutta laita, äiti, minulle vaatteeni valmiiksi ensi pyhäksi. Silloin me menemme ensi-kerran pyhälle Ehtoolliselle, kuten tiedät".

"Laitan, poikani! Jumala sua siunatkoon!"

VII.

"Eteenpäin elävän mieli, kuollut taakseen katsokoon".

Sananlasku.

Seuraavana sunnuntaina kävi Olli uudistamassa kasteensa liiton ja laskettiin pyhälle Ehtoolliselle. Tavallistaan vakavampana palasi hän nyt kirkosta, ja istui ehtoolla totisena taatan vieressä penkillä. Eikä vanhemmatkaan tahtoneet häiritä pojan vakavia ajatuksia. Viimein keskeytti Olli itse äännettömyyden, ja lausui totisena:

"Poika minä olenkin ollut tähän asti; mutta nyt minä rupean mieheksi. Eikö se sovellu, isä, siten, että me hankimme pajan myöskin? Siten saisimme itse tehdä nikarrus-kapineemme, ja saranat ja muut tarpeelliset osat, joita tarvitaan raudasta. Voisinhan minä takoa muillekin, kun aika myöten antasi".

"No, en minä epäile sinun taidostas ja ky'ystäs kun vain muutoin haluat; niin, että kyllä minun puolestani, poikaseni!"

"Se on sitten sovittu. Alatalon Aapon paja on seisonut jouten jo kaksi vuotta, eikä suinkaan hän sitä enään kykene käyttämään. Ehkä hän sen myöpi mielelläänkin".

"Niin aina! Hän on mies-parka jo tainnut kohta kuluttaa kaikki vanhat säästönsä, kun on sairastellut niinkin kauvan".

"Ja entä vaimo ja lapset?" muistutti äiti-muori tarttuen myös aineeseen.

"Niin on; hekin ovat osaltansa olleet kuluttamassa vanhoja säästöjä", tuumaili Olli, "Mutta miten paljon sinulla on rahoja nyt, isä, että saisi edes käsi-rahan antaa, jos kauppoihin sovitaan?"

"Taitaa niitä kolmenkymmenen markan paikoille olla", vastasi isä.

"Hyvä; ei niitä kaikkia käsirahoiksi tarvita, emmekä voi antaakkaan; sillä pajan muuttoon ja reiraukseen tarvitaan myöskin rahoja".

"Sinä olet viisas poika, isäs kunnia ja äitis ilo", ennätti äiti taas sanomaan. "Mutta kait sinä tarvitset

kuitenkin ensin jonkun opettamaan itseäs".

"Eikö mitä! Kyllä työ tekijänsä neuvoo", arveli Olli vain vakaasti.

Ja seuraavana päivänä käytiin Alatalon Aapon kanssa tekemässä kaupat. Paja maksoi kaluinensa päivinensä viisikymmentä-kahdeksan markkaa, tarkimman jälkeen tingattuna.

Kaupan tehtyä Aapo arveli:

"Mitä te miehet oikein mietitte? Suutarin-työnne olette jättänyt hitoille, ja tehnyt jo useita vuosia nikkarin työtä. Aivotteko ruveta sepiksikin?"

"Niin on aikomus", vastasi Olli. "Me voimme tehdä kahtakin lajia työtä, tahi oikeimmin opetella".

Sitten annettiin Aapolle kaksikymmentä markkaa käsi-rahoiksi ja lopusta summasta kirjoitti Olli itse velkakirjan. Hän oli jo niin harjaantunut siinäkin taidossa, että häntä käytettiin velkakirjain ja testamenttien y.m. kirjoittamiseen. Vähästä oli hän sitäkin taitoa alkanut, kuten tiedämme.

Ruvettiinpa sitten pajaa muuttamaan, ja parin viikon perästä seisoi suutarin mäellä yksi huone lisää; huone, josta kuului kalkutusta, pauketta ja nakutusta ja jonka katosta savu ja säkeneet lensivät taivaalle. Asuinpirtistä kuului myöskin nikkarein höyläämistä ja naputtelemista. Kuu outo lähestyi mokomaa suutarin mökkiä, niin luuli hän tulleensa johonkin tehdas paikkaan, joka se tosiaan olikin.

Menemme nyt muutaman viikon perästä pajaan. Siinä seisoo Olli puukengät jalassa ja näpertää alaisimen ääressä, rauta kiehuu palavassa pötsissä, ja Ollin veli, Pekka, painoi palkeita niin että tukka tuulessa liehui.

Kun katselemme Ollin vehkeitä, niin pakkaapa vähän naurattamaan. Hän takoo kirvestä; ja kun ei se ollut onnistunut ensimmäisellä kerralla, niin pani hän sen uudellensa ahjoon, ja kirves oli jo viidettä kertaa ahjossa.

"Mahtoikohan se Aapo neuvoa minua oikein terästämään kirvestä?" arveli Olli ja laitteli siihen tarvittavia aineita. "Ikäväksi tämä käypi ell'ei vain nyt ota luonnistuakseen", tuumaili hän ja pyhkäsi hien otsaltansa. "Mutta koitetaanpas vieläkin vain".

Ja kun hän sen päivän oli äksierannut pajassaan, niin oli hänellä ehtoolla kirves valmiina. Ja kun isä katseli sitten pojan tekoa, niin arveli hän hyvillänsä:

"Neljän markan kapine. Ei sitä sepät sen helpommalla tee, — — tuollaista kirvestä. Sen Aapokin otti aikoinansa".

"Niin kyllä! Mutta alku aina hankala", tuumasi Olli. "Ja kyllä se kirves kannattaakin neljä markka; sillä siinä on neljä naulaa rautaa, kaksikymmentä luotia terästä, tynnyri piittä, Pekan ja minuun päiväni ja meidän molempain hiki ja vaiva".

"Ei sillä joka poika veistäkkään", puheli Pekka. "Meidän iso kirves ei paina täyteen neljää naulaa, enkä minä sillä kauvan suinkaan viitsi erällänsä hakata".

Siihen loppui puhe sillä erällä, ja takomista jatkettiin yhä vain. Ja Ollista tuli semmoinen seppä, että vuoden sisään ei kukaan nauranut enään hänen yritystään; vaan kaikki rupesivat kunnioittamaan Ollia. Ollille tuotiin likeltä ja kaukaa nikkarin työtä ja sepän työtä, ja sitä tuli niin paljon, että hänen täytyi ottaa opilaisia sekä nikkaroimaan että takomaan; ja moni köyhä poika tuli mielelläänkin ruokansa edestä vain, kuin saivat oppia hyödyllistä työtä. Laiskoja ei Olli sallinut luonansa; vaan ahkeroita ja kuuliaisista; ja niille hän maksoi kohtuuden jälkeen palkkaa.

Ja kun Olli oli toista vuotta pajassaan, niin oli hän pajan hinnan täydellisesti maksanut, ja jopa oli tölviäkin isonnettu. Vanhan pirtin päähän oli rakennettu uusi rakennus, jossa oli iso nikkarin verstaat ja kaksi kamaria, keittiö ja porstua. Kylläpä nyt suutarilla toimeen tuloa oli. Työtä oli, rahoja tuli, ja kaikki kävi erinomaisella onnella eteenpäin.

Ja mikä vielä hullumpaa oli, oli se että vanha isä rupesi vanhoilla päivillään vielä suutaroiomaankin. Vanhassa pirtissä neuloi hän nuorimman poikansa Juhon ja parin oppipojan kanssa; uudessa rivissä johdatti Pekka-veli nikkarin töitä kolmen oppipojan kanssa, ja pajassa takoi Olli samoin kahden kumppanin kanssa. Vanha äiti oli saanut piian itselleen, jonka kanssa hän laittoi ruokaa ja hoiti heidän navettaansa, jossa oli kaksi lehmää, vasikka ja porsas.

No, oli siinä pesässä elämää. Ihmiset olivat oikein pyörällä päin, kun he tulivat "Suutarille" käymään. Yhteisesti nimitettiin taloutta vieläkin "Suutariksi"; mutta Ollia ja hänen isäänsä nimitettiin "mestareiksi"; he olivat "vanha mestari" ja "nuori mestari". Ja kylläpä se nimi olikin heille oikein

omistettu. En minä sitä kiellä.

Mutta se Olli; se nyt oli se Olli! Kun hänen taloutensa oli nyt niin loistavalla kannalla, niin halusi hän yhä enempää. Nyt rupesi hän ajattelemaan maan-viljelystä.

"Eikös olisi hauskaa, jos meillä olisi edes vähänkään maata," puheli hän taas eräänä ehtona, kun hän istui isänsä kanssa, ja katseli vasta valmiiksi tullutta kaunista piironkia. Me tarvitseisimme metsää nikkariaineita ja lämmintä varten, jopa hiiliäkin varten pajaan, ja peltoa taas, että saisimme syödä oman pellon viljaa. Olispa se hauskaa."

"Olisi aina", vastasi isä, "mutta ei minusta enään ole juuri mihinkään uusiin yrityksiin; mutta jos sinä tahdot, niin sinä voit yrittää kyllä."

"Voisin mar", sanoi Olli. "Eiköhän Tuorilan isäntä antaisi minulle osaa pelloistaan, niityistään ja metsästään jotakin kauppasummaa vastaan?"

"Koittaa sopii", arveli isä.

Ja Olli koitti. Seuraavana päivänä meni hän Tuorilaan, ja tapasi isännän istuvan jotenkin alakuloisena tokka-kivellä ja polttavan "presuja" — nurkantakaisia — pienellä savi-piipulla, jota sanotaan "Kälviän kirkon varkaaksi" kansan kesken.

Olli astui sisälle ja sanoi kohteliaasti:

"Terve tänne!"

"Olkoon menneeksi!" vastasi isäntä äreästi, eikä edes katsonut Olliin päin.

"Oh saamarissa", arveli Olli itseksensä. "Joko hän arvaa asiani, koska niin näsäkkäästi vastaa? Mutta 'akka väliltä palaa, eikä mies pahanenkaan;' minä en ole akka".

Ja hän astui suoraan isännän eteen ja tarjosi kättä, sanoen:

"Terveisiä meiltä!"

Tuorila katsoi Ollia silmiin tuikeasti, pisti kätensä housunsa taskuun ja ärjäsi:

"Häpeä tolvana!"

"Oletteko juovuksissa, vai hulluksiko olette tullut? Näytätte aivan siltä, kuin olisitte juuri miehen syönyt ja toista aikoisitte syödä?"

"En ole ketään syönyt, vaan muut aikovat syödä minut", puhui Tuorila.

"En minä ainakaan", vastasi Olli.

"No, niinpä niinkin. Mutta mitäs sitten asioitset?"

"Käynkö siis kohta asiaan käsiksi?"

"Käy, jos tahdot, tahi jätä, jos tahdot?"

"No, niin! Minä ajattelen eteenpäin, ja tulini siis kuulemaan, ettekö te anna minulle torpan maata?"

"Mitä minä siitä paranen? Jos olisit edes pyytännyt taloani ostaa, niin olisin ollut kiitollinen sinulle".

"Nyt en ymmärrä teitä. Tahtoisitteko te myödä Tuorilan, vai puhutteko vain pilkkaa, päästäksenne minusta?"

"Minä puhuu totta".

"Mutta en minä voi ajatella niin suuria kauppoja".

"Mitä suuria?"

"Tuorilan taloa kokonaan. — Eikö sitä voitaisi jakaa?"

"Sinä puhut viisaasti. Tuoss' on käteni. Minä tarvitsen kaksituhatta markkaa rahaa. Voitko sen hankkia, niin saat kolmanneksen Tuorilasta omakses; kolmanneksen pelloista, niituista, metsästä ja talon-ulosteista".

"Ohhoh!" sanoi Olli ja raapasi tukkaansa. "Mistäs minä sen rahan otan?"

Mutta..."

"Mutta ei kelpaa", sanoi Tuorila. "Kierilän herralla on kahden tuhannen tuomio minun 'päälleni' ja hän ei anna minulle armoa vähääkään".

"Antakaas olla! Minä tulen huomenna takaisin", sanoi Olli.

"Tule niin; ja laita asiat reilaan, niin saat aikaa voittain ehkä koko Tuorilankin". Ja niin sanoen tarjosi hän Ollille kätensä hyvästiksi.

Olli meni monta asiaa miettien kotiinsa, ja puhui siellä kaikki täsmällensä, mitä oli kuullut.

"Kierilän herra ei ole juuri aivan paha mies", sanoi vanha isä. "Koitappas puhutella häntä. Ota kaikki, mitä saat rahoja kokoon, ja loppua velaksi".

"Mitä minä saan kokoon? Tuskin neljää sataa markkaa".

"Minulla on myös sata markkaa".

"No, heikkarissa! Saisinhan minä sillä tavalla neljänneksen kokoon".

Ja sitten ruvettiin rahoja kokoamaan, ja saatiin viisisataa markkaa. Eikä Olli enään aristellut, vaan lähti suoraa päätä Kierilään.

Ja kun hän lähti Kierilästä, niin saattoi itse herra häntä ulos, ja sanoi vielä viimeiseksi Ollille:

"Sillä tavalla, nuori mestari, pitää meidän neuvotella. Minä tulen huomenna edellä puolisen Tuorilaan. Voikaa hyvin siksi!"

"Toivoll' on rintani täytetty taas!" huudahti Olli, kun tuli kotiinsa, ja istahti isänsä viereen jakkaralle.

"Sinä olet se siunattu lapsi!" sanoi vanha äiti ja taputti Ollia päähän. "Sinulle onnistuu kaikki, kun saisit vielä hyvän muijan minulle avuksi, taloutta hoitamaan".

"Yksi ensin, toinen sitten", sanoi pelimanni, pääsi häistä ja vietiin ristiäisiin", arveli vanha isä.

"Ja aikansa kutakin", sanoi koira, sai selkäänsä naapurin koiralta", arveli Olli, ja meni tyytyväisenä levolle, ajatellen huomista päivää, ja sen tapauksia.

Ja seuraavana päivänä tuli Olli taas Tuorilaan. Hetken perästä tuli Kierilän herrakin. Ja sitten ruvettiin asioita selvittämään.

"Sillä ehdolla pääsette, Tuorila, nyt ryöstöstä, että tämä nuori mestari, Olli Oivallinen, ottaa päällensä teidän velkanne niillä ehdoilla, jotka te olette sopineet keskenänne, ja jotka samoin olemme sopineet meidän välillämme. Olli Oivallinen, kirjoittakaa minulle velkakirja tuhannelle ja viidelle sadalle markalle ja antakaa myös kiinityskirja kolmanteen osaan Tuorilan talosta", puhui Kierilän herra vakavasti ja arvokkaasti.

Tuorila kumarsi niin syvään, että tuskin kissa, joka samassa kulki ohitsensa, mahtui menemään lattian ja hänen nenänsä välitse. Olli kumarsi myöskin, vaan paljon sievemmästi, ja istui sitten kirjottamaan tarvittavia suostumuksia.

Ja kun Olli osoitti papereitaan Kierilän herralle, niin hyväksyi hän ne, ainoasti sillä muistutuksella, että todistajat vain puuttuvat; jotka myös kohta hankittiin.

Asiain niin hyvin päätyttyä toi Tuorila viina-potun pöydälle ja tarjosi "harja-kannut".

"Lempo soikoon!" sanoi hän. "Te olette kuitenkin hyvä herra, te Kierilän herra, ja sinä, Olli, olet kelpo poika. Sinä päästit minut häpeällisestä ryöstöstä; ja sen tähden sait sinä myöskin hyvän kaupan. Kauppa-kirjan meidän välillämme saat kirjoittaa sitten, kun olet ottanut ensin pienen naukun".

Ja naukut otettiin ja kauppakirjat myöskin kirjoitettiin, vaikka kauppakirjat, paremmat ollaksi, kirjotti Kierilän herra. Olli ja Tuorila panivat vain nimensä alle.

"Nyt olen saanut maata viljelläkseni; velka on nyt ensin maksettava; mutta sitten kun se on tehty, en taas tiedä, mitä sitten haluan; mutta se vain on pää-asia kuitenkin, 'että eteenpäin elävän mieli, kuollut taaksensa katsokohon'", tuumaili Olli mieli-hyvillään.

"Se on oikein, se", arveli Kierilän herra, ja siveli partaansa.

"Niin minäkin sanon", puheli Tuorila, ja kallisti hänkin pikarin vuorostaan huulillensa. "Eteenpäin

minäkin yritän".

"Oikein, oikein", vakuutti Kierilän herra ja sitten erottiin tälle kerralle ystävinä ja tyytyväisinä.

VIII.

"Lempo leskelle menköön, tyttö saada pitää!"

Sananlasku.

Kyliäpä Ollin kelpasi nyt elää. Kun Tuorilan maat jaettiin kauppakirjan mukaan, niin sai Olli sellaisen talon, että siitä jo tarjottiin hänelle neljää tuhatta, siis puolta enemmän, kuin oli itse maksanut. Mutta ei Olli vain myönyt taloansa, vaan arveli, ett'ei hän ollut sitä ostanut myödäksensä, vaan pitääksensä.

Mutta olipa siinä kyllä ensin Ollilla liikaa murhetta koko mokoma. Piti ottaa vielä yksi piika lisäksi, ja mies pajasta, toinen nikkarin verstaasta maan työhön. Vaan eipä Olli sitäkään säikähtänyt, hän ohjasi asioita, kuin mies.

"Mikä erinomainen noita se suutarin Olli mahtaa ollakkaan?" arvelivat ihmiset. "Hänellä on onni kaikissa, mitä vain yrittää".

Ja niin se olikin. Kun Olli leikkasi ensimmäisen kerran peltojansa, niin sai hän melkein yhtä paljon viljaa, kuin Tuorila itsekin. Olli sai, näetten kohta ensi kerralla kahdeksantoista tynnyriä rukiita, kahdeksan tynnyriä ohria, viisitoista tynnyriä kauroja ja alun kolmattakymmentä tynnyriä perunoita. Ja kun hän sen huomasi, niin istui hän laskemaan, mitä ne rahassa tekevät:

"Kahdeksantoista tynnyriä rukiita, nykyisen hinnan jälkeen, kaksikymmentäkolme markkaa tynnyri, tekee neljäsataa neljätoista markkaa; kahdeksan tynnyriä ohria, kahdeksantoista markan jälkeen, tekee sata ja neljäkymmentäneljä markkaa; viisitoista tynnyriä kauroja, yhdentoista markan jälkeen, tekee sata-kuusikymmentäviisi markkaa ja kaksikymmentä tynnyriä perunoita, neljän markan jälkeen, tekee kahdeksankymmentä markkaa, eli yhteensä kahdeksansataa ja kolme markkaa. Summasta maksetaan viisisataa Kierilän herralle ja loput syödään itse. Ja siis, ja sentähden, kyllä Olli jo voi ruveta ajattelemaan akkaa".

Siihen päättyi Ollin tilinteko, ja nyt hän rupesi todellakin ajattelemaan naimis-kauppoja. Olli-paha oli ollut erittäin järkevä kaikissa tomissaan, nyt saamme nähdä, miten järkevä hän oli naimisessaan; sillä järkeä ja ymmärrystä siinäkin tarvitaan, vaikk'ei sitä kaikki oivalla.

Olli teki siis seuraavan järjestelmän kosoimis-aikeeseensa; sillä sydämensä oli vielä vapaa, eikä hänellä siis ollut haittaa sokeasta rakkaudesta. Hän päätti näin:

"Kepolan Kreeta on rikas ja nuori lesti, sitä koitan ensin; Kanalan Kaisa on nätti ja varakas tyttö, se olkoon toinen; Leskelän Leena on pulska ja myöskin jotakuinkin varakas; Tuorilan Tilda on ylpeä, mutta saattaapa häntäkin koittaa, ja viimeinen jota kosin, olkoon Liikalan Liisa, joka on heistä kaikista kaunein, mutta samalla myös kaikista köyhin. Jos sitten ei niistä yksikään sovellu, niin jäädään vanhaksi pojaksi, ja pidetään piikoja, — talon hoidossa".

Eikä Olli tätä ajatustaan ilmoittanut kenellekkään, vaan meni salakähmää seuraavana päivänä Kepolaan. Kreeta istui juuri nukuttamassa pienintä lastaan, ja lauleskeli kehto-lauluja.

Olli pysähtyi porstuaan kuulustelemaan, oliko pirtissä ketään muita. Ja kun hän siinä kuulusteli, niin kuuli hän Kreetan laulavan muun muassa näinkin:

Nuku, nuku nurmilintu,
Väsy, väsy västäräkki,
Väsyy, väsyy äitisikin
Lesken lailla laulamasta,
Kohta täytyy kaksi vuotta,
Eikä Jaska vielä tule,
Nuku, nuku nurmilintu,
Väsy, väsy västäräkki j.n.e.

"Aha", ajatteli Olli. "Jaaran Jaskaako sinä odotatkin? Mutta menen minä sisään kuitenkin".

Ja hän astui pirttiin sisälle ja sanoi hyvää päivää. Hetken oltuaan ääneti, rupesi hän puhumaan Kreetalle näin:

"Minulta pääsi viime yönä karitsa karkuun, eikö sitä ole täällä nähty?"

"Vai niin! Oliko isokin?"

"Tavallisen kokoinen".

"Minkä näköinen?"

"Tavallisen näköinen".

"Oliko hyvä villa päällä?"

"Jotakuinkin".

"Vai niin! Ei sitä meillä ole nähty. On tainnut mennä toiseen taloon".

"Annappas syynätä talos!"

"Tee se!"

"Sinustako alotan?"

"Alota vain!"

"No, niinpä siis, jos katruni on teillä, kuulukoon määkinä kohta".

Ja samassa parahti lapsi kehossa aivan karitsan äänellä.

"Herra Jesta!" sanoi Kreeta, ja oli olevinaan hämillänsä.

"Aha sinä, varas, sinulla minun karitsani onkin", ilveili Olli.

Ja ennenkuin leikistä erittiin, niin keitti Kreeta Ollille kahvia, ja jopa erotessa kaulailtiinkin.

"Liiaksi naali miehelle", tuumaili Olli palatessaan. "Pitää saada selville, mitä muita vikoja hänellä on".

Ja kun hän oli viikon päivät käynyt Kreetaa kosimassa, niin tunsu hän Kreetan kaikki viat. Mutta saadakseen asiasta varmuuden, teki hän seuraavalla tavalla:

Ensin tullessaan sisälle pisti hän elävän sammakon Kreetan käteen, josta Kreeta suuttui niin, että oli milt'ei sylkäistä Ollia silmiin. Mutta Olli oli rauhallinen ja naureskeli, istui pesän eteen ja alkoi virittää valkeata.

"Mitä sinä, roikale, nyt tuumaat?"

"Keittää kahvia kullalleni".

Kreeta kiukutteli, mutta otti pannun kuitenkin ja keitti kahvia. Ja kun Kreeta keitti kahvia, niin tallusteli Olli pitkin permanttoa ja lauleskeli:

"Keitäs kultani kahvia,
Ja keitä kattilalla;
Taitaa olla viimeisen kerran,
Kuin kävelen kamaris lattialla".

"Älä semmoista laula!" tiuski Kreeta.

"No, minä laulan paremmin", vastasi Olli ja lauloi taas:

"Keitäs kultani kahvia,
Ja keitä ero-pannu;
Hei, ei meiltä ennen rakkaus loppu,
Kuin kahvi-valkea sammuu!"

"Vai niin, roisto!" kiljasi Kreeta ja viskasi kerma-kannun Ollille päin silmiä.

"Kiitoksia!" lausui Olli ja naureskeli vain, kuten ennenkin. Sitten kääntyi hän ovelle, ja sanoi mennessään:

"Juo nyt yksin kahvis; nyt on vanhan kullan rakkaus sammunut, kuin taula".

"Pysy suutari lestillä, retkale, roikale, narri j.n.e." haukkui ja metelöitsi Kreeta Ollin perään.

Mutta Olli ei ollut kuulevinaankaan, meni vain menojaan, ja miettei, miten Kanalan Kaisan kanssa kävisi, tokko siitäkkin tulisi samallinen loppu, tai kävisikkö toisin.

Pari viikkoa piti Olli väli-aikaa, ja lähti niin eräänä lauantai-ehtoon syötyänsä liikkeelle, ja lauleskeli mennessään:

"Kukko se lauloi aamulla varhain,
Ja lukkari sunnuntaina.
Lauvantai-ehtoon saunan jälkeen
Lähtevät pojat naimaan".

"Jopa minä tiedän, mihin isäntä menee", ilkasteli suutarin piika vanhalle emännälleen, tupaan tullessaan. "Minä kuulin hänen laulunsa vainiolla; Kanalaan päin hän menee".

"Vai niin!" vastasi vanha emäntä, eikä ollut sen enemmän tietävinään.

Mutta Olli meni menoaan, ja kun hän pääsi Kanalaan, niin seisahtui hän luhdin oven taakse ja alkoi taas laulaa:

"Avaa tyttö sun kamaris ovi,
Äläkä yksin makaa;
Taitaa olla viimeisen kerran,
Kun palaan sun oves takaa!"

"Niin taitaakin", kuului Kaisan ivanauru, ja samassa joku miehellisempi ääni, joka lausui jyrkeästi:

"Mene vaan, mene vaan,
Kotiasi nukkumaan".

"Aha", arveli Olli, "vai on sinne jo toinen ennen minua ehtinyt. Mutta odotas, perkule! — Minä murrann oven auki, ell'ette nyt vain laske minuakin katsomaan, miten siellä makaatte".

Mutta vastausta ei kuulunut; vaan hetken perästä tuli Kaisa yksin ulos, ja sanoi:

"Mitä sinä tahdot?"

"Tahdon koetella, mimmoinen ihminen sinä olet; tokko sinusta olisi minulle vaimoksi".

"On vaikka kahdellekin sinun kaltaiselles miehelle", vastasi Kaisa kopeasti.

"Vai niin! Sitten en puhu enään mitään. Minä etsin vaimoa, jonka saan yksinäni hallita".

Ja niin kääntyi Olli takaisin taas ja lauleskeli mennessään:

"Hoi on, hoi on huolettaa,
Ja harmiksi alkaa pistää;
Ei nyt enään akkaa löydä
Kelvollista mistään!"

Mutta ei Olli vieläkään väsynyt etsimiseen. Seuraava jota hän nyt kosi, oli Leskelän Leena. Leena oli hyvin taipuvainen kauppoihin; mutta osoitti niin suurta saamattomuutta ja typeryyttä, ett'ei hänkään Ollia miellyttänyt.

"Mitä minä kunnottomalla ja typerällä vaimolla teen?" ajatteli Olli itseksensä. "Sen, jonka minä otan vaimokseni, pitää oleman siivon, taitavan, puhtaan, kelvollisen, kauniin ja rakkaan".

Ja ett'ei Leena ollut sellainen, niin hylkäsi hän Leenankin.

"Voi, poika-parka sinuas!" valitti äiti kerran Ollille. "Olet jo monen kanssa kauppoja tehnyt, etkä vielä yhtäkään miniätä minulle tuonut".

"En olekkaan", vastasi Olli vähän nenillänsä, eikä sen enempää sitten virkkanut.

Mutta kohta saman päivän ehtoolla meni hän jo Tuorilaan, Tilttaa kosimaan; ja pistäysi Tildan kamariin.

Kun Tuorila ymmärsi asian, niin komensi hän akkansa kahvia keittämään, ja toi taas viina-potun pöytään. "Kas niin, akkaseni! Sanoinhan minä sitä, että vielä Tuorila taaskin yhtenä talona on. Olli

Oivallinen, joksi Kierilän herra hänet risti, on tullut kosimaan meidän Tilttaa".

"Ei niistä, Matti, mitään", sanoi emäntä, ja pyöritti päätänsä. "Etkö jo ole kuullut, kummoinenka valikoitsija hän on. Hän on käynyt jo Kepolan Kreetan luona, kosinut Kanalan Kaisaa, ja viimeksi yrittänyt Leskelän Leenaa; mutta ei vain yksikään heistä ole hänelle kelvannut. Mitä sitten meidän tuittupäisestä Tiltasta on puhuttakaan?"

"Ole vaiti, akka, vain, ja anna heidän yrittää!"

"Yrittäköötpe vain!"

Samassa tuli Ollikin jo pirttiin, ja oli kotoansa tulevinaan, eikä luullut vanhusten tietävän, että hän oli jo käynyt Tildan tykönä.

"Parahiksipa tulit, naapuri", sanoi Tuorila. "Olin juuri aikeessa ottaa tässä pienet punssit, kun tunnen vähän vilustuneeni. Ota tuosta tuoli ja istu juomaan kanssani!"

"En ole sitä juuri oppinut; mutta koitetaan häntä kerran".

Ja he ryypiskelivät niin, että alkoivat käydä hyvin puheliaiksi. Muun muassa alkoi Tuorila suoraan kaupitella Ollille "Tiltaansa".

"Ei se minulle passaa", vastasi Olli.

"Mikä ett'ei?"

"Hän on ylpeä ja kiukkuinen".

"Mistäs sen tiedät?"

"Olen kuullut ja olen nähnyt".

"Kyllähän akkana taltuu".

"Minä tahdon, että sen, jonka minä otan vaimokseni, pitää olla jo kotona taltutetun. En minä rupea taltuttamaan akkaa ja lapsia yhdessä".

"Oh, hemmetti!" sanoi Tuorila, ja huusi isällisellä vallan mahdilla Tildan tulemaan sisälle.

Tilta tuli kopeana ja kysyi:

"Mitä tahdotte?"

"Tahdon, että Ollin pitää ottaa sinut ja sinun pitää ottaa Ollin".

"En minä kaikkein suutarien piikaksi rupea", vastasi Tilta ja viskasi päänsä taakse-päin.

"Tyttö, mitä sinä sanot? Minä olen isäs, ja käsken".

"Käskekää vain; minä en tottele!"

"Nyt kuulette, hyvä Tuorila, minkämoinen tyttärenne on. Minä en tahdo häntä vaimokseni".

"Saatanan lutukka!" ärjäsi Tuorila, ja tapaili Tilttaa tukkaan; vaan Tilta vältti ja juoksi pihalle.

Ja Tuorila tuli niin pahalle päälle, että Olli piti parhaimpana lähteä pois koko talosta. Ja niin jäi se kosoioiminen.

Mutta Olli oli saanut hyvän opin sinä ehtona. Hän rupesi aina useammin tulemaan juovuksissa kotiin, jopa räysäämään viina-päässä kylässä ja kotonaan. Naimis-puuhat jäivät sikseen, ja Olli piti hauskana juosta kylässä yö-kaudet.

Vanhemmat varoittivat häntä, ja nuhtelivat siitä, erittäinkin juomisesta; mutta Olli vastasi kopeasti:

"Omallansa Olli ajaa, rahallansa rillittääpi", eikä pitänyt sen enempää lukua heidän nuhteistaan.

Vieläpä oppei Olli muun hyvän lisäksi korttipelin taas uudestaan, ja siinä meni häneltä monta yötä ja monta markkaa turhaan.

Eräänä ehtona otti hän kaksikymmentä markkaa rahaa plakkariinsa, kellonsa pisti hän myös plakkariin, ja merivaha-piipun hampaisiinsa, ja lähti huijaamaan.

Aamulla tulee hän takaisin murheellisen näköisenä, lähestyy vanhaa äitiänsä ja alkaa laulaa vedet silmissä, suu väärässä ja pää täynnä viinaa:

"Piippuni olen pelannut,
Ja kelloni olen juonut,
Enkä ole nättiä tyttöä
Mammalleni tuonut".

"Voi, poika-parka!" sanoi äiti.

"Niin, niin, mamma-kulta!"

"Taitais olla paras, että ottaisit itselles akan, joka sinua kykenisi hoitelemaan".

"Kyllä kai; mutta kun en ole vielä sellaista tavannut, johon olisin mielistynyt".

"Jokos olet Liikalan pikku-Liisaa koittanut?" kysyi äiti.

"En vielä".

"Hän on kaikkein kiitoksen ja ylistyksen esineenä; koita häntä".

"Kyllä kai; mutta nyt minun pitää mennä vähän nukkumaan".

Ja niin meni Olli ja nukkui humalansa puhtaaksi. Kun hän sitten heräsi viimein ehtoo-päivällä, niin tulipa sitten katumuksen vuoro: rahat olivat menneet, piippu pelattu ja kello juotu, kuten hän äitilleen oli jo laulanut.

"Menenkö nyt veteen tahi valkeaan, vai koitanko nuoranpätkeä?" kysyi hän vanhemmiltaan.

"Ei mitään niistä", vastasivat vanhemmat yhteen suuhun.

"Mutta elää en enään jaksa".

"Voi, sitä vanha-parkaa, kun on jo kyllästynyt elämäänsä", koki äiti suositella häntä.

"Pidä nyt vähän väliä, äläkä mene kylään laisinkaan", puhui isä. "Ja kun sitten tulee halus kylään, niin ota minä kanssas!"

Olli tyytyi siihen, rupesi taas ahkerasti takomaan ja ohjasi myös nikkari-verstaan entiseen kuntoon, joka myöskin oli kärsinyt isännän huikentelevasta elämästä. Kaikki meni taaskin entistä menoansa.

Mutta silloin lähätti itse "vanha Erkki" — paholainen, — taas Ollille kiusan eteen: Kepolan Kreeta ei ollut vielä saanutkaan Jaaran Jaskaa, ja rupesi hännittelemään Ollia.

Kreeta rupesi itse käymään Suutarilla, ja teki aina "tikusta asian", että sai vain tulla Ollia tapaamaan. Olli ei ollut hänestä tietävinäänkään. Mutta Kreeta kävi yhä rohkeammaksi. Hän tuli taas eräänä päivänä, ja teki itsensä aika lailla suloiseksi:

"Ethän sinä, Olli, enään muistele sitä pientä pahaa, jonka silloin tein, kun meillä lakkasit kulkemasta?"

"Muistan kyllä!"

"Joka vanhoja muistelee, sille tikku silmään".

"Jopa!" vastasi Olli, ja meni ulos. Mutta Kreeta meni perässä.

Olli vihastui ja sanoi: "niinhän sinä hännittelet minua, kuin paha Pertun-aikainen pukki".

"Niin aina", vastasi Kreeta ja löi kätensä Ollin kaulaan.

"Mene Jaaran Jaskan kaulaan, äläkä minun", sanoi Olli, ja nykäsi itsensä irti Kreetan kaulailusta ja meni isänsä tykö pirttiin.

"Nyt minulla on halu lähteä kylään", sanoi hän isälle. "Kepolan Kreeta ei lakkaa minua hännittelemästä ennen, kuin se tulee hänelle mahdottomaksi. Minä käsken poikani panna hevoisen eteen ja me lähdemme Liikalaan".

"Kyllä minä lähden".

"Jumala kanssanne matkalle!" ehätti äiti-muori sanomaan, tullessa juuri parahiksi kuulemaan Ollin viimeistä sanaa. "Minä olenkin peljännyt jo jonkun aikaa tuota Kepolon Kreetaa, että jos vain sinä sen nait — — —".

"Lempo leskelle menköön, tyttö saada pitää", vastasi Olli, ja alkoi hankkia itseään matkaan.

Kreeta oli lähtenyt suutarilta, ja haukkunut pajapojille koko lailla Ollia, jos jollakin tavalla. Mutta ei Olli siitä huolinut, istui vain isänsä kanssa rattaille, ja lähti ajamaan.

Tultiin siitä Liikalaan. Liisa istui perunoita kuorimassa, ja äiti pyörähteli pöydän ympärillä, katsellen, olivatko lusikat puhtaat, kun väki tulee syömään.

Ollin sydän hetkahti kohta tyytyväisyydestä ja jostakin käsittämättömästä tunteesta; tunteesta, jota hän ei ennen ollut tuntenut,

Tervehdtiin siinä sitten ja istuttiin penkille pakinoimaan. Ja Ollin silmät lepäsivät Liisan puoleen.

Liisa ei kestänyt Ollin katsetta, vaan käänsi kasvonsa pois, ja rupesi itkemään. Äiti huomasi sen ja kiirehti kysymään, mikä lasta vaivaa; mutta Liisa ei vastannut.

Kun Olli näki sen, että Liisa itki, niin nousivat kyyneleet hänenkin silmiinsä.

Vanha suutari huomasi sen, ja tuli vallan hämillensä.

"Itkemäänkös me tänne tulimmekin? Ei heikkarissa! Kuulkaapas emäntä! Me olemme tulleet kysymään teiltä Liisaa".

"Herra Jesta sentään!" huudahti emäntä ja löi kätensä yhteen, ja Liisa itki vieläkin enemmän.

Mutta sitä ei Olli kärsinyt, vaan meni itse lohduttamaan Liisaa, sively hänen vaaleata tukkaansa, ja punaisia poskiansa, ja puheli:

"Suru ilon edell' käypi. Jos niin on, että huolit minusta, niin tulee meistä pari. Ja koska olemme itkulla alkaneet, niin loppuu se varmaankin ilolla. Sanoppas nyt Liisa-kulta, huolitko minusta?"

Liisa kätki kasvonsa esiliinaansa ja sanoi:

"Jos saisimme puhua kahdenkesken".

"Saatte kyllä", vastasi emäntä, ja viittasi suutarin tulemaan kamariin.

Kun sitten Olli ja Liisa olivat jääneet kahden-kesken, niin sanoi Liisa, nostaen silmänsä ylös:

"Tahdotkos sinä minua todella?"

"Tahdon täydellä todella".

Liisa pyhkäsi kyyneleet silmistään ja puhui iloisena:

"Unelmani ovat siis toteentuneet. Sinua olen minä ajatellut aina rippikoulusta saakka".

"Voi, sinua veitikasta!"

"Niin, toru minua siitä! Mutta enhän ole ajatuksiani ennen ilmoittanut, kuin nyt".

"En toru, en. Sinä olet siis syntynyt ja koettanut minua varten, ja minä olen muita etsinyt". Ja silloin otti Olli Liisalta suudelman. Mutta Liisa sanoi vakaasti:

"Sen varastit".

"Miten niin?"

"Emmehän vielä ole avioparit".

"Sinulla on puhtaus ja kauneus; ja siveys ja kainous, ja lempi ja rakkaus; mutta onkos sinulla miten pitkä kärsimys-pussi?"

"Kysy niiltä, jotka minun tuntevat".

"Sinä et siis kiitä itseäs. Sinä olet minun. Eikö niin?"

"Olen", ja hän kallisti päänsä alas.

Ja muuta ei Ollikaan pyytänyt. Hän kutsui emännän ja isänsä ulos, ja osoitti heille Liisaa:

"Noin nöyrän vaimon minä teiltä vien".

Emäntä rupesi itkemään, ja sanoi:

"Vaimoa jalompaa ette saa, vaikka tikulla etsitte. Mutta minä raukka jään häntä kaipaamaan".

"Ihmisen pitääkin luopumaan isästään ja äidistään ja aviopuoliskoonsa sidottaman", arveli vanha suutari tyytyväisenä. "Olli kelpaapi myös kaikkiin, eikä hänessä ole juuri mitään moitittavaa".

Liikalakin tuli kohta väkensä kanssa kotiin ja suostui asiaan.

"Mitäs minulla siihen on enään sanomista, kun asianomaiset ovat siitä kerran keskensä suostuneet?" tuumaili hän, raapei korvansa ta'ustaa ja istui syömään.

Ja sanoma tästä tapauksesta kerkisi jo ennen sunnuntaita läpi koko seurakunnan. Asiasta arveltiin jos jotakin ja "konttia kannettiin" suutarille ja Liikalaan kilvassa kumpaiseenkin paikkaan. Mutta ei se siitä parantunut: Olli oli korvia myöten rakastunut Liisaan ja Liisa rakasti Ollia sydämmen pohjasta. Ja rakkaus on sokea.

Olli ja Liisa kuulutettiin laillisesti avioon ja vihittiin kohta. Olin minäkin häissä, ja hauskaa siellä olikin. Kepolan Kreetakin oli tullut "kuokkimaan", mutta ei kehdannut oikein edes silmiäänkään näyttää, syystä, että armottomat poika-nulikat ja jopa joku isompikin osoittivat häntä sormella ja sanoivat: "saat, Kreeta, rieskoja nyt paistaa", ja "tuhka pussia kantaa", j.n.e. Kanalan Kajasta ja Tuorilan Tiltasta ei tehty liiaksi pilkkaa, — he olivatkin kutsutuita —, mutta kyllä hekin osansa saivat.

Viulut soivat ja nuoret hyppelivät. Vanha suutari istui pöydän päässä soittajain rinnalla ja polki tahtia hymyssä-suin ja pää vähän kallellansa. Ja kun sitten joku poika-hutikka väliaikana pyysi pelimannein "natkua" pelaamaan, niin eipä vanha suutari enään voinut itseään hillitä vaan nousi hän paikaltaan ja meni hakemaan vanhaa "muijaansa". Ja kun hän löysi hänet, niin "natkutti" hän vielä nuoren pojan norjuudella "muijansa" edessä "natkua", ja lauloi siihen kuuluvat sanatkin:

"Minä naisin sun, minä naisin sun,
Kyllä kai, kyllä kai minä saisin sun",

josta nuorille tuli lisää ilon ainetta.

Mutta vanha "muija" muhoili tyytyväisenä ja sanoi vain:

"Jätä leikki lapsille!"

Kun vielä yhden häävieraan mainitsen, niin muut saavat jäädä sitten.

Tallukka-Repekka, vanha noita, tuli ruoti-vuorolleen Liikalaan. Hän oli jo niin kykenemätön, että häntä kuljetettiin hevoisella, talosta taloon.

Kun hän pääsi sisälle pirttiin, niin kompuroitsi hän suoraa päätä Ollin ja Liisan tykö, ja toivotti heille onnea:

"Terve teille, terve meille,
Tervehet, hyvät tepposet,
Nyt näillä tulilla!
Eläkäätte, varttukaatte,
Kuin on kukat kankahalla,
Sopu, rauha, suosio,
Ilo, riemu, rakkaus
Olkoon aina osananne,
Taivas viimein voittonanne!"

"Sinäkö, Repekka, niin kauniisti toivotat onnea? — Tule tänne tupakille, tääll' on valmis valkea!"

Ja niin vei Olli vanhan Repekan perä-penkille piippuaan vetelemään.

Onnen-toivotus oli niin kaikkein mieleen, ett'ei kukaan pitänyt sitä pahana, että ruoti-vaivanen vietiin kunnian-paikkaan. Enkä minäkään sitä pahastunut, otin vain piippuni ja istuin Repekan viereen ihaillemaan niitä hauskoja Liikalan häitä, siksi kuin ne loppuivat.

IX.

"Hyv' on akka aikanaan, vaikka toruu toisinaan".

Sananlasku.

Hyvin Olli onnistui naimisessaan. Hän sai, kun saikin hyvän eukon; vaikka toisinansa kireän talon vartijan ja miehensä holhojan, kuten saamme nähdä, edespäin. Mutta Olli sai Liisan kautta myös rahojakin. Liisan perintö osa Liikalasta teki nätin summan kolmetuhatta ja viisisataa markkaa.

"Oh, saamatti!" sanoi Olli, kun sai apeltansa mokoman summan yhteen käteen. "Mitäs minä nyt teen, kun niin rikastuin yht'äkkiä?"

"Kartuta niitä suuremmiksi", vastasi appi tyytyväisenä.

"Niin kai", vastasi Olli ja pisti rahat plakkariinsa.

Mutta miten Olli rupesi rahoja käyttämään? Ensin maksoi hän velkansa Kierilän herralle, ja loput vei hän kaupunkiin pankkiin.

Ja taas alkoi ahkera työ suutarilla. Pajassa tehtiin kaikkia, mitä sepän-työhön kuuluu, ja jopa opeteltiin pelti-sepän ja läkki-sepänkin töitä; ja nikkarin-verstaassa tehtiin kaikkia nikkarin ammattiin kuuluvia töitä, ja sen lisäksi satulamaakarın askareita. Ja kaikki onnistuivat.

"Olli Oivallinen on noita ja velho, kaikki hänelle onnistuu", arvelivat ihmiset; ja siltä se näyttikin. Jos hän jotain hetken aprikoitsi, niin seuraavana hetkenä hän sitä jo yritti, ja sanoi:

"Vuovata pitää, vuovaapa variskin".

Elettiin siinä vuosi hyvässä rauhassa ja menestyksessä, niin jopa Ollille syntyi pieni Olli. Sekös vasta iloa oli. Liisa hymyili vuoteessaan, ja oli niin tarkka lapsestaan, ett'ei sitä saanut kukaan muut hoitaa paitsi hänen äitinsä ja Ollin äiti ja Olli itse. Eikä Ollikaan ollut juuri paljoa aulimpi. Hänkin jumaloitsi pienokaistaan, ja tahtoi melkein yksin sen pitää.

Mutta kun sen ilon ensimmäinen höyry oli päästä lähtenyt, niin oli Ollilla aikaa käydä kylässäkin. Hän muisti entisiä huvivili-aikojansa, ja sai halun kylään. Liisa ei puhunut juuri mitään, vaan osoitti kalpeutta ja kaipausta kasvoillaan.

Mutta kun Olli tuli eräänä ehtona jotenkin myöhään ja hyvässä pöhnässä kotiinsa, ilakoiten ja lauleskellen että hän oli valittu laina-makasiinin esimieheksi, niin eipä Liisakaan enään voinut malttaa mieltänsä, vaan rupesi torumaan, ja torui niin terävästi, että Olli seisautui oven-suuhun suu seljällään tollöttämään, eikä tiennyt, menikö ulos vai astuiko peremmälle.

Läksyttämisensä perästä meni Liisa kuitenkin ja päästi Ollin pulmasta siten, että vei hänet vuoteelle ja sanoi:

"Nuku nyt hiiva päästäs pois, niin saat huomenna vieläkin paremmat läksyt, kelvoton!"

Ja Olli totteli, kuin lapsi, ja oikeimpa tunsi sydämensä lyövän puolta keveämmin, kuin sai vetää silmänsä nahkasten alle, ja tunsi Liisan myöskin tulevan viereensä, vaikka vähän äreänä vieläkin.

Seuraavana aamuna antoi Liisa vielä äidillisiä neuvoja ja varoituksia rakkaalle miehellensä, joka kuunteli niitä hartaammin, kuin oli koskaan kuullut kunnia-arvoisan pastorin parhaimpiakaan saarnoja. Ja kun Liisa viimeinkin luuli rakkaan puolisonsa saaneen jo tarpeeksi siitä "sortista", niin otti hän Ollia kaulasta kiini ja sanoi:

"Mitä sinä tykkäät nyt minusta?"

Ollin sydän kiehahti ilosta ylös, ja lyöden käsivartensa Liisan ympärille sanoi hän hurmaantuneena:

"Hyv' on akka aikansa, vaikka toruu toisinansa. Nyt, Liisa-kulta, minä parannan elämäni. Ole sinä mun opettajani!"

Ja niin oli Ollin perheessä rauha taas entisellään. Olli tosin oli joskus uuden virkansa toimissa viivähtänyt tavallistaan enemmän pois kotoansa; mutta pöhnäämään ei hän sittenkään uskaltanut ruveta, vaikka olisi usein ollut halukin. Liisan saarnat kaikuivat aina korvissaan, kuin pasuuna.

Mutta onhan ihminen heikko, ja kelvoton kapine. Sellainen syntis-parka oli Ollikin. Ei hänkään voinut ylenpalttista kiusausta voittaa.

Makasiinin hoitokunnan piti pitää kokousta joistakin erittäin tärkeistä seikoista. Ja kun kokous oli päättynyt, esittivät hoitokunnan jäsenet saada esimiehensä kanssansa pienelle ehtoolliselle kestkieveariin.

Olli muisti Liisan varoitukset, raapasi korvansa ta'ustaa ja huokasi. Mutta joku joukosta, kun huomasi Ollin eperöimisen, sanoi kohta vilkkaasti:

"Mitäs huono huokaat, kun on turva kelkassas?"

Ja toinen veitikoista jatkoi kohta:

"Ei itku markkinoilla auta, turkit juoda pitää".

Ja niin satoi pilkkaa pilkan päälle, ett'ei Ollilla ollut aikaa enemmän Liisaa muistella, vaan sanoi:

"No, mennään nyt sitten!"

Ja niinpä mentiinkin.

Ilta kului kestkievearissa hauskasti: syötiin, juotiin ja puheltiin sitä ja tätä. Ja jopa lopulta päihdyttiinkin.

Nyt olivat Ollin hyvät aikeet menneet taas turhaan. Mutta ei hän sitä enään muistanut. Hän nauttei niin kauvan, että täytyi jo viimein lähteä häntä hevoisella kotihin viemään.

Ja kun Liisa näki, missä reilassa Olli kotihin tuli, niin purskahti ensin itkemään, mutta kun oli aikansa itkenyt, niin rupesi hän torumaan. Mutta ei Olli kuullut mitään. Hän oli nyt niin onnellinen, ett'ei hän pitänyt lukua lainkaan Liisan saarnasta. Hän naureskeli vain, ja pyysi Liisan säästämään saarnansa seuraavaan päivään, että hän kerkiäisi saada korvansa auki.

"Nyt", sanoi hän, "voit, eukko-kulta, avittaa minua vuoteelle vain".

Liisa teki sen, mitä Olli pyysi. Liisa oli kuitenkin hyvä akka, vaikka hän torui toisinansa. Sen myönsi Olli sydämmestään, eikä hän koskaan pitänyt Liisaa liikana perheesssänsä. Nytkin kun hän oli saanut pöhnänsä nukuttua pois päästään, meni hän taputtamaan Liisaansa poskelle ja sanoi rukoilevasti:

"Anna anteeksi Liisa-kulta! Älä toru! Minä kadun itsekin mokomaa työtäni".

Eikä Liisa hennonnutkaan torua, vaan sanoi kuitenkin:

"Olisi ollut parempi, ett'et olisi valittu nykyiseen virkaas".

"Kyllä kai", vastasi Olli, "mutta kun ihmiset puhuvat, että tuomari aikoo nimittää minut lautamieheksi Jukolan lautamiehen jälkeen, joka kuuluu tulevan virastaan eroitettavaksi sen tähden, että hän juopi kovin paljon".

"No, ei sinustakaan parempaa tule", arveli Liisa.

"Älä, kultani, ole niin paha!"

"Omaksi hyväkses se on".

"Niin kai!"

Ja ihmisten puhe kävi toteen: Olli Oivallinen määrättiin lautamieheksi, ja sai matkata käräjä-taloon kohta jo toisena päivänä, tehdä lautamiehen valan ja istua oikeutta kaksi viikkoa "alkaa-päälle".

Mutta ei Liisankaan sana aivan mitättömiin mennyt, sillä Olli rupesi todellakin näyttäytymään yhä useammin juopuneena. Kestkievari ja Tuorila olivat ne paikat, joista hän tavattiin hyvin usein juomasta.

Mutta Liisa ei väsynyt häntä hoitelemasta. Kun Olli viipyi ehtoisin liian myöhään, niin jätti Liisa lapsen mummolle hoidettavaksi, ja läksi hakemaan Ollia. Ja Olli tuli nöyrästi kotiin hänen kanssansa.

Mutta Olli kyllästyi sellaiseen alituiseen paimentamiseen, eikä tahtonut enään totella Liisaansa.

Niin oli hän taas yhtenä päivänä mennyt lautamiehen toimissa pitäjälle, eikä tullut ehtooksi takaisin vaikka oli luvannut. Silloin lähti Liisa taas Tuorilaan katsomaan, eikö Olli olisi siellä. Ja siellä hän olikin.

"Täälläkö sinä taas viivyt, etkä tule kotihin?"

"Täällä vain".

"Joko kohta lähdet?"

"En vielä. — Antakaa, Tuorila, Liisallekin yksi ryyppy!"

"Kiitos kunnia tarjouksestas. Älkää tuoko, Tuorila!"

"Kas, sitä, kun on kopea!" sanoi Tuorila.

"On se!"

"Tillunlillun lihava
Ja tallullallun laiha,
Enkä minä Liisuani
Tei'än Tiltaan vaih'a",

lauleskeli Olli, ja tapaili vieläkin ryyppyä.

Mutta silloin Liisa tulistui:

"Etkö ole jo tarpeekses saanut, senkin juoppo-tratti?" peuhasi hän.

"En, kultaseni!"

"Kyllä minä sinulle ryypyt annan, jos et nyt vain lähde!"

Mutta se oli öljyä valkeaan: Tuorila rupesi haukkumaan Liisaa ja emäntä ja Tiltakin tulivat hänelle avuksi.

Liisa hämmästyi ensin aluksi; mutta rohkaisi kuitenkin itsensä, ja sanoi:

"Jos te juotte, niin juokaa; ja jos te, hyvä emäntä sallitte miehenne turmelevan itsensä ja hävittävän tavaransa, niin en minä salli meillä kuitenkaan niin tapahtuvan. Ja sinulle, Tiltta-säpäkö, ei minulla ole mitään velkaa. Holho sinä miestä sitten, kun sen saat!"

"Paholainen, miten haukkuu", sanoi Tiltta, ja oli milt'ei päälle käydä.

"Nyt minäkin sekotan asiaan", sanoi Olli. "Minä en salli Liisaani sillä tavalla soimattavan. Pidä, Tiltta-lutku, suus kiini kunniallisen avio-vaimon edessä. Hyvästi nyt, Tuorila! Minä tulen koreasti kanssasi kotiin, Liisa!"

Ja niin he lähtivät.

Olli oli hyvällä halulla, ja antoi Liisan taluttaa itseään. Mennessään lauleskeli hän:

"Voi, minä hullu, ja voi minä hullu,
Ja voi, kun mä akan otin;
Kun ma tulin humalaan,
Niin tukasta talas kotiin!"

"Niinhän tuo teki", sanoi Liisa.

"Ei; et sinä tukasta talaa; mutta laulu on, näetkös, sillä tavalla. Sinä talutat käsikynkästä kauniisti. Ja sinun kärsimises ja hyvytes ei pidä palkitsemata jäämän. Minä lupaan, ja minä pidän lupaukseni, — minä lupaan lakata juomasta".

"Auttakoon Jumala, että voisit sen tehdä! Sitä minä rukoilen joka päivä".

"Ja-ah, akka kulta! Sananlasku sanoo näin: varkaan vala, huoran huokaus ja juopuneen Jumalanpalvelus ovat yhtä; mutta sen minä sanon sinulle Liisa Oivallinen; minä Olli Oivallinen sanon sinulle, ett'ei sinun tarvitse enään etsiä minua juoma-paikoista, vaan pajasta tahi nikkari-verstaasta, jos joskus en ole ajallani kamarissas sinun tykönäs, — juuri sinun tykönäs — — ja pikku Ollin. Usko minua!"

"Käyhän pois main!"

"Käyn kylläkin, etkös sitä näe?"

Ja niin sitä mennä nuhjattiin kotia kohden. Olli viskautui vuoteelle ja Liisa, hoidettuaan pikku Ollin, kiirehti myöskin ison Ollin viereen, kun viimeinkin oltiin kotihin keritty.

Seuraavana aamuna uudisti Olli lupauksensa Liisalle, ja päätti sen näin:

"Jos minut vielä toiste juoma-seurasta tapaat, niin en ole enään koskaan Olli Oivallinen, vaan

kantapäästä kiireeseen saakka Olli Kelvoton".

"Muista lupauksesi!" sanoi se hyvä ja rakas Liisa ja painoi päänsä Ollin rinnoille.

Olli häpesi sitä ystävyyttä, jota Liisa osotti hänelle, kiirehti ulos ja itki nurkan takana hävyn kyyneleitä.

"Minä olen suutari, nikkari, seppä, satulamaakari, läkkiseppä ja kaikkia ammattia taitava, senkin tuhannen seppä, makasiinin hoitaja, lautamies j.n.e. ja kuitenkin olen minä sika! Voi, minua mies-raukkaa!" tuumaili hän itsekseen, ja pyyhkei silmiään takkinsa hi'aan. "Mutta nyt minä jätän huikentelevaisen elämäni, ja elän ihmisiksi. — Ei sinun Liisa-raukka tarvitse täst'edes enään murehtia minun tähteni! Minä olen sinua jo liiaksikin kiusannut".

Se oli hyvä päätös, jonka Olli-raiska teki yksinään nurkan takana; ja sen lupauksensa täytti hän, kuin mies. Ette enään tarvitse Ollia koskaan hakea juoma-seuroista.

Virkansa tekee hän uskollisesti, eikä ketään sillä pahenna, vaikka siirtääkin tarjotun ryyppyn edestä ja jättää sen kajoomata pöydälle.

Vanhaa isäänsä ja äitiänsäkin muisti hän tässä parannusta tehdessään, ja arveli, miten monta raskasta hetkeä hän oli heillekin hankkinut, ja miten ne jo kohta jättävät tämän murheen-laakson, tullaksensa parempaan elämään.

Niin teki Olli Oivallinen hyvän alun hyvään, ja rukoili Jumalaa auttamaan itseään taistelussaan pahaa vastaan. Keveällä mielellä palasi hän jälleen huoneeseen, otti vaimonsa syliinsä, ja sanoi kätkien silmänsä takkinsa kaulukseen:

"Hyvä Liisa! Sinusta en luovu koskaan. Sinua en soimaa, vaikka joskus torutkin; sillä sen teet sinä suuresta rakkaudestas minuun".

Liisa ei voinut vastata mitään; sillä niin oli hänkin liikutettu; hän koetti ainoasti huivinsa nipukalla pyhkiä silmiään, ja peittää niitä, vaan kun ei se oikein onnistunut, niin kätki hän kasvonsa kokonansa Ollin takin kauluksen toiseen puoleen. Ja siinä oli pari, jota vihollinen kadehti, vaan josta enkelit taivaassa iloitsivat.

X.

"Alku työn kaunistaa, lopussa kiitos seisoo".

Sananlasku.

"Tiltupa tiituntallaa, kaksi päätä makkaralla, jopa minäkin osaan puukon takoa", lauleli pikku Olli, ja tuli pajasta sisälle iloisena, että häneltäkin rupesi työ sujumaan.

"Mitäs niin lauleskelet?" kysyi itse isä Olli, ja nosti päänsä ylös papereista, joissa hänellä näytti olevan paljon tekemistä.

"Sitä laulan, että osaan puukon takoa; mutta mitäs sinä, isä, siinä sillä tavalla rätnäilet?"

"Rätnään Tuorilan talon tilaa, poikaseni!"

"Vai niin!"

Poika meni menojaan ja isä jäi yksinään "rätnäilemään".

"Ei tästä tule hullua hurskaammaksi, vaikka panis miten päin hyvänsäkin. Talo arvattu kahdeksantuhatta markkaa, hypoteekin velka kuusi-tuhatta, Långille neljä-tuhatta, Pikulin'ille kolme-tuhatta, ja minulle kaksituhatta, ja muita pienempiä velkoja senkin seitsemän tuhatta. Konkurssi tässä paras on. Ja kaikellaisiin pesiin tässä sitten ihminen pannaankin holhoojaksi. Olisi mies-parka sekin paremmin elänyt, niin eivät olisi leski ja lapset jääneet mieron tielle", puheli Olli itsekseen, ja seuraus oli se, että se suuri Tuorila joutui kuolemansa jälkeen konkurssiin, vanha emäntä sai armosta eläkkeen, ylpeä Tilta joutui piiiaksi, ja muut lapset joutuivat vaivas-hoitoon.

Kun Tuorila sitten myytiin, niin osti Olli sen itse seitsemästä-tuhannesta ja kahdesta-sadasta

markasta. Siinä oli sen huoneen loppu, ja Olli yhdisti Tuorilan, kuten Tuorila-vainaja oli ennustanut silloin, kun hän möi kolmannen osan Tuorilaa Ollille.

"Oletkos, ukko-kulta, kirjoittanut jo kirkonkassan tilit?" kysyi Liisa, tullen samassa askareiltaan. "Pastori lähetti kysymään niitä, ja josko voit ne saada sunnuntaiksi kirjoitetuksi?"

"Voin kyllä, muijaseni!"

"Kaikki virat sulle onkin pantu niskoilles niin, kuin ei muita enään löytyisi mihinkään toimeen. Nyt sinä olet päässyt makasiinista, niin piti panna uusia taas vuorostaan. Johan sinulla on kohta kaikki muut, paitsi papin ja lukkarin virat. Sinä olet lautamies, kirkkoväärti, kunnan esimies, siltavouti, kirkkoraadin jäsen, seppä, nikkari ja suutari — — — en viitsi enempää puhuakkaan".

"Niin on; mutta olisin kuitenkin suonut, että äiti-parkani olisi vielä elänyt, ja saanut nähdä meidän onnemme. Pieni Liisa ja pieni Matti olisivat häntä oikein huvittaneet. Olli junkkari on jo koko mies. Hän on kohta kahdeksan-vuotias ja käypi isänsä jälkiä".

"Niin, sinä hulivili! Kyllä kai sinä vieläkin olisit poika, joll'ei ikäs rupeaisi jo vähän painamaan".

"Vielä mar minä nytkin juoksisin äitini kanssa kilpaa, jos hän vain eläisi. Isäni ei minua juuri koskaan kurittanutkaan, ja hän on jo niin huono, ett'ei hänestä ole enään mihinkään".

"Niin on, hän ei enään nouse lainkaan vuoteeltaan, eikä tänä aamuna tuntenut enään minua".

"Vai niin! Me jäämme kohta hänestäkin. Lepoa hänkin jo kaipaa".

"Minun vanhempani Liikalassa ovat sentään kuitenkin vielä jäljellä".

"Niin ovat, mutta he asuvat taloa".

"Ja me meillä. Tuorila tulee yhdistettäväksi. Minä ostan sen".

Ja niin se kävi, kuten jo edellä mainitsimme. Ja onnellisempaa isäntää ja emäntää ette löydä mistään kuin Olli Oivallinen ja Liisa hänen vaimonsa olivat. Olli ei ollut sen perästä enään rypännyt, kun hän teki parannuksen nurkan takana. Häntä rakasti ja kunnioitti koko seurakunta, ja hänen talossaan tehtiin kaikkia töitä entiseen tapaan. Kun Olli nähtiin jossain liikkeellä, niin avopäin häntä kumarrettiin.

"Hän on mies, joka nimensä ansaitsee", kuultiin kaikkialla. Ja jos nytkin menemme siihen seurakuntaan, niin kuulemme aivan samaa. Olli on tosin vanhentunut, niin samoin Liisakin; mutta lapset ihmistyneet, ja Olli hoitaa kaikki kotona ja seurakunnassa.

"Kiitos olkoon Jumalalle!" huokaa Liisa, ja laittelee talon askareita.

"Me tahdomme ruokaa!" peuhaavat pojat ja tytöt tullen kukin työstänsä, toiset pelloilta, toiset pajasta, ja toiset nikkarin-verstaasta.

Niin se siunaus rakentaa!

Jokunen persoona on vielä tässä kertomuksessa mainittava. Mainitsenhan sen, jonka muistan:

Mutkala, se suuri noita, muutti pois aikoja sitten, enkä tiedä, menikö hän Lappiin vai mihin; Tallukka-Leena on jo aikoja sitten mullassa lahonnut; Kepolan Kreeta sai viimeinkin Jaaran Jaskan, ja juovat ja tappelevat nyt yhdessä, kuin kissat ja koirat; Ollin vanha äiti on maksanut velkansa maalle, ja vanha isä ei myöskään ole moni-aikainen; Tuorilasta ei ole enään muuta sanomista, kuin se, mikä jo on sanottu; Leskelän Leena on vanhana piikana ja Kanalan Kaija sai vihdoinkin viimein renki-rontin mieheksseen. Muut kertomuksessa mainitut henkilöt elävät kukin säädyssään, ja tavallansa. Suutarilla vaan on kaikki entistä paremmin. Työ, kunto ja kykeneväisyys on Herran lahja, joten Olli on kartuttanut kaikella tavalla, eikä kätkenyt leiviskäänsä maahan.

Ja sen tähden kun Ollista oli puhe, niin sanottiinkin aina: "hyvä kaikkiin kelpaa", ja niin onkin. Olli oli viime valtiopäivilläkin talonpojan säädyssä edusmiehenä. Vieläkö häneltä enempää voi vaatia? Minäkin saan siis lopettaa kertomukseni, ja lausua vielä lopuksi: "hyvä kaikkiin kelpaa" ja lisätä: "kelvoton ei mihinkään".

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK OLLI OIVALLINEN ELI "HYVÄ KAIKKIIN KELPAA"

***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the

General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees

or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.